

1. Aleksandra Kanjuo Mrčela: TEORIJA LASTNIŠTVA

Definicija= družbeni fenomen, ki s svojo vsebino odseva družbene potrebe, norme in dogovore in presega tako meje pravnih znanosti, kot ekonomskih. Lastništvo kot institucija= nastane na osnovi družbenega konsenza ali razmerja moči v družbi. Definicije pa so si različne glede na vrsto lastništva: pravna, ekonomska, psihološka in de facto in de iure.

Popularnost določene oblike lastništva je epovezana z prevladujočo ideologijo, način družbene in politične ureditve- ne gre samo za pravno in ekonomsko kategorijo: »zmaga kapitalizma«.

Oblike lastništva se razlikujejo glede na:

- nosilce lastniških pravic (družbena, državna, skupna, kolektivna, privatna)
- predmet lastništva (za osebno rabo, sredstva za proizvodnjo, kapital, zemlja, osebe)

Drugi: lastništvo je zgodovinsko formiran način prilastitve dobrin, ki sestoji iz pravice posedovanja in izkoriščanja dobrin ter razpolaganja z njimi. Najpogosteje se govori o svežnju pravic, ki so bile razširjene sveženj pravic in obveznosti.

Rimsko pravo= absolutna pravica lastnika do predmeta lastništva (tudi oseba). Pater familias- lastnik družine, absolutna pravica do članov.

Francoska meščanska zakonodaja (1804): 3 osnovne pravice na podlagi lastništva (osnova za danes):

- pravica do uporabe
 - pravica do proizvodov, prilastitve koristi
 - pravica do razpolaganja: prodaje, darovanja, uničenja
- Lastništvo je ekskluzivna (izključna) pravica posameznika (izključevanje drugih).

Seznam lastniških pravic (Abell)

- pravica do imetja (fizična kontrola nad predmetom)
- pravica do uporabe
- do upravljanja oz. odločanja kdo bo uporabljal
- do rezidualnega zaslужka (ali stroškov)
- do kapitala (odtujevanje, poraba, sprememba ali uničenje predmeta)
- do varnosti (imuniteta za razlastitev)
- do prenosa (zapuščnina)
- neomejenost- nobene časovne omejitve drugih pravic
- prepoved škodljive uporabe
- obveznost do predavanja (možnost razlastitve v primeru dolgov)
- rezidualni značaj: pravila vračanja izgubljenih lastniških pravic

Lastniške pravice ima lahko le ena oseba (fizična, pravna), ali pa so razdeljene na več nosilcev. So razdružljive- opozarja dihotomija lastniških pravic= pravni lastnik ni ekonomski ali psihološki lastnik, potem ni tudi formalni lastnik predmeta. Prvi nosilec pravice- aktiven odnos, drugi- pasiven, formalen odnos, brez aktivne vsebine

Razlaga razlik med oblikami lastništva: primer Robinsona Crusoja na zapuščnem otoku= ni pravni ali formalni lastnik, vendar tam živi (de facto), ga uporablja (ekn. smisel), nadzoruje in ima aktiven odnos do njega (psihološki smisel).

Pravno lastništvo (Kovač)= pravno sankcionirana pravica do razpolaganja, uporabe in prilastitve

Analiza pravnega vidika lastništva, loči tri pojme pravice (Horvat): moralni (pravičnost), politični (pooblastila) in iuristični (pooblastitev na osnovi zakona)

3 pravice (so)lastništva (Pierce in Furo)= posedovanje dela fizičnega objekta ali denarne vrednosti, pravica biti informiran o stanju predmeta solastništva in pravica do vplivanja na objekt lastništva. Na osnovi teh kriterijev oblikujeta psihološko lastništvo-odvisno od uresničevanja treh omenjenih pravic in pozitivno vpliva na motivacijo v podjetju.

4 funkcije lastništva (pričakuje, da sistem lastništva lete funkcije zadovoljuje) (Kovač)

- funkcija upravljanja (sredstev za proizvodnjo, v čigavem imenu)
- funkcija nadzora (kdo, na kakšen način nadzoruje proizvodnjo, delitev, menjavo, potrošnjo)
- funkcijo prilastitve (kdo si prilašča dasove dela)
- funkcija tveganja (kdo pokria – rezultate poslovanja)

Lastništvo v ožjem in širšem pomenu (Dahrendorf)= v obdobju menedžerkega kapitalizma je prišlo do ločevanja med pravno priznanim lastništvom (ožji pomen) in kontrolo sredstev za proizvodnjo (širši pomen)

Dve zmotni predstavi o pojmo lastništva (Macpherson): pojmovanje lastništva kot predmeta (ne pa kot svežnja pravic do tega predmeta) in ekskluzivne pravice posameznika. Do 17. stoletja se je govorilo o pravicah do zemlje, hiše, svobode, itd- prav tako pa je imelo lahko pravice do neke zelje več ljudi- pravice bile omejene. V 17. stoletju pride s prodajo na trgu do sprememb- zbledijo razlike med pravico in predmetom samim- pravice postanejo neomejene. V 20. stoletju se narava lastništva spet spreminja- delničarsko lastništvo= pravica do dohodka. Pred tem pa so veliki misleci (Aristotel, Platon) govorili o dveh sistemih lastništva: privatno in akupno ali mešano.

Danes pomembna **intelektualna in industrijska lastnina** (nosilci posamezniki ali organizacije)= pravna ureditev ugotavljanja, registriranja, zaščite in prenosa različnih pravic vezanih na izume, zaščito blagovne znamke, umetnine...

Utemeljitev lastništva

Koncept mora biti utemeljen z osnovno človekovo potrebo ali družbenim ciljem- tako dobi moralno opravičilo, na osnovi katerega postane (in sploh potem lahko obstaja) lastništvo legalna pravica. Pravni sistem varuje in sankcionira uveljavljanje LP (lastniška pravica).

Varovanje in regulacija lastništva naj bi celo bil cilj vsake politične ureditve in osnovni namen obstoja moderne države- **lastništvo kot politični fenomen ali politični odnos.** Rousseau: lastništvo je moč- s tem ga postavi v središče političnega.

Lastništvo kot centralni družbeni odnos (Pušičeva)= vir kontrole nad ekonomsko sfero- pomemben vir politične moči. Vendar lastniški odnos ni nujno vir moči in kontrole- nakopičenje materialnih dobrin ne zagotavlja kontrole ali političnega vpliva. Da bi lastnina nad sredstvi proizvodnje pomenila tudi družbeno moč, morajo biti zagotovljeni še zgodovinski in razvojni pogoji: kontrola nad informacijami, pristop do instrumentov zakonodaje, sodne in izvršne oblasti

Moralna pravica lastništva= življenje (lahko je različna kvaliteta). Platon- popolnoma humano, Hobbes- udobno. Člen ZN o Človekovih pravicah: vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo (hrano, obleko, stanovanje, zdravniško oskrbo in socialne storitve). Macpherson- moralno osnovo socialnih ekonomskih pravic predstavlja moralna pravica vseh ljudi do sodelovanja v celoti družbenih produktov, da bi zagotovili samorazvoj. Pravico lastnine pa vidi kot pravico vsakega državljanja, da dostopa do sredstev za proizvodnjo in sredstev za polno življenje in politične pravice.

Lastnina kot imenentna človekovi naravi (Kant)- kadar lastnino navezujemo na človekovo naravo; trije človeški egoistični nagoni: posedovanje, slava, moč.

Pojem pravice in pojem interesa (Virginija Held)- pravice so lahko moralne in legalne (ne/odsevajo moralne). Pojem »pravica« je kontroverzen- kaj pomeni? Pravice temeljijo na opravičljivih pravilih ali principih (svoboda, pravica, enakost, dostojanstvo) in jih moramo spoštovati zaradi njih samih.

- Inerese= potreba ali želja po določenem stanju. Konflikt interesov je, v nasprotju konflikta pravic, mogoče rešiti z max predmeta interesa (sreča, zadovoljstvo, uspeh).
- Ultraistično moralno opravičilo kapitalizma (po Smithu)- če si bo vsak prizadeval uresničiti svoje osebne interese, bo rezultat max korist za vse.
- Ljudje imamo moralno pravico do lastništva in lastniške interese- kategoriji sta različni!
- Ekonomika pravičnost je zagotovljena z umestitvijo le te med moralne pravice; pri interesih pa veljajo drugačna pravila. Če so zagotovljene moralne pravice do dostojnega življenja s političnimi in civilnimi in če ekonomske igre mogoče upravičiti v smislu max interesov, ni nič narobe s kapitalističnimi igricami.

Osebne in lastniške pravice (Ellerman)- osnovne ČP so neprenosljive- niso vezane na funkcijo, ki jo posameznik opravlja, ampak na dejstvo, da je človek. Osebnih ni mogoče prodajati, kupovati, dedovati, lastniške pa so prenosljive.

Maslowova hierarhična lestvica potreb- razvršča po relativni superiornosti (najmočnejša do najmanj):

- Potrebe po samoakualizaciji (višje- duhovne, pravičnost, lepota, dobrot)
- Po spoštovanju in ugledu (slava, pozornost, sposobnost)
- Pripadnost in ljubezen
- Varnost (zaščita, stabilnost, nestrah)
- Fiziološke potrebe (hrana, voda, spolnost)

Tukaj umestiti lastništvo je odvisno od definicije lastništva in predmeta lastninenja.

Delovna teorija lastništva- najbolj razširjena utemeljitev lastništva. Pomeni, da imajo ljudje lastniško pravico do tega kar ustvarijo na lastno pobudo, s svojo lastno inteligenco in delom.. Ideja- teoretiki naravnega znanaja, 17. stoletje (rimska zakonodaja dela ni poznala kot vira lastništva). Zakaj naj bi bilo delo osnova lastniške pravice? Zaradi lastniške pravice človeko do njegovega telesa in dela ter kot pravično nadomestilo za napor.

Becker: Vsak ima lastniško pravico do telesa, vsak ima pravico do sadov svojega dela- pravici ni mogoče izvajati ločeno (če ia otrok pravico do svojega telesa, nimajo starši do svojega dela)- ena ali druga dobi prednost. Grki- starši nimajo pravice nad otrokom, Rim- pater familias jih (filius familias) lahko celo pobije. Delo res spremeni stvari- delavec pa dobi nagrado ne lastniških pravic. Zasluga= princip lastniškega prilaščanja.

3 teorije, ki opredeljujejo vlogo dela v kapitalistični proizvodnji:

- Teorija marinalne produktivnosti: produkt se ustvari v sodelovanju proizvodnih dejavnikov. Prilastitev je pripisana kot ena lastniških pravic
- Marxova delovna teorija vrednosti in eksplotacije: kritika kapitalizma
- Delovna teorija lastništva (Ellerman): zveza med delom in lastnine. Delo ni vir lastnine, ker je kreativno, zato pa je lahko odgovorno za proizvode- osebe smo nosilci odgovornosti, ne predmeti. Legalno ugotavljanje odgovornosti= kazen tistemu, ki mu je dokazana pravna odgovornost- princip usklajevanja de iure (pravne) in defacto (dejanske) odgovornosti.

Proizvodni proces (kapital, delo, produkt) lahko opišemo na 3 načine (Ellerman):

- Aktivno (ali poetično)= proizvodna kot sodelovanje kapitala in dela pri ustvarjanju proizvodov (input: s sekiro sva posekala drevo, output: sekanje drevese je uporabilo nekaj mojega dela)
- Pasivno (tehnični)= proizvod j eproces kjer so uporabljeni inputi (delo, kapital), rezultat so outputi (s sekiro in mojim delom je bilo posekano drevo)
- Humanistično stališče= proces, kjer delavci opravijo delo in pri tem uporabijo kapital (uporabil sem sekiro, da bi posekal drevo)
Prilaščanje poteka s pogodbo med delodajalci/jemalci.lastništvo nad podjetjem ne obstaja- ni predmet. Razlikuje med podjetjem in korporacijo (lastniki delničarji- podjetje pomeni pogodbeno razmerje, ne lastniška pravica).
Apropriacija (prilastitev)- večina avtorjev jo vidi, kot osnovo in vir nastanka privatne lastnine- danes gre za lastninjenje naravnih virov, ki so še brez lastnika. Opozori na tržni mehanizem apropiacije- dopušča prilaščanje tistemu, ki pokriva stroške proizvodnje.

Lastništvo= družbeni fenomen, katerega lastnina je odvisna od družbenega konsenza- glede na definicijo moralne osnove lastniških pravic se spreminja obseg in vrsta lastniških pravic. Ko lastništvo pridobi moralno opravičilo, lahko postane del pravnega sistema- legalna pravica. Kapitalistično definicijo lastnine je prinesla deklaracija o človekovih in državljanskih pravicah (1789)- zagotavlja nedotakljivost in možnost razlastitve z odškodnino.

Zgodovina teorije lastništva

Platon= privatno lastništvo je nezdržljivo z ugodnim življenjem vladajočega razreda. **Aristotel**= nujno za učinkovito izrabo človekovih sposobnosti in virov- začetnik teorije vrednoti, kasneje jo razvijajo Petty, Smith, Ricardo, Marx.

Hugo Grotius (šola naravnega prava) in **Samuel Pufendorf** (teoretik naravnega prava): nastanek in pravice lastništva pojasnita z delitvijo zemljišč na začetku oblikovanja družbe- peljedelstvo spodbudilo (prej skupna zemlja).

John Locke- lastništvo definira v dveh razpravah o vladi: iz naravnega stanja (ljudje enaki, vse skupno) se preko dela razvije lastništvo, ki poda osnovo »lastniški pravici«. Delo njegovega Telesa in njegovih Rok je njegovo- iz naravnega stanja, dodaš delo in stvar spremeniš v svojo lastnino, zato je delo lastnina delavca. Privatna prilastitev je bistvo racionalnosti- revni so dokaz neracionalnosti, zato tudi ne morejo imeti političnih pravic, ker je država instrument racionalnih (lastniki zemlje in kapitala).

Jean Jacques Rousseau- LP je sveta, zagotavlja materialno varnost in neodvisnost. Zavzema se za enakost državljanov- omejevanje lastniških pravic. Privatna lastnina je vir slabosti civilizirane družbe. Naravno stanje- ljudje enaki in živijo v miru, ne zavedajo se svoje sreče! Vir lastnine: delo. Družbena pogodba (osnova sodobne države) naj blaži naravne neenakosti (fizične, intelektualne)+ moralna in pravna enakost. Ne zavzema se za odpravo ampak porazdelitev bogastva.

Hegel- lastništvo utemeljeval s človekovo voljo (umeščanje volje v katerokoli stvar); absolutna pravica do prilastitve, ki jo ima človek do vseh »predmetov«. Lastništvo je utelešenje osebnosti. Prilastčanje na osnovi svobodne volje, morajo priznati drugi, da postane posest. Lastnina torej= svoboda, življenje in posest. Privatna lastnina= osnova človekove svobode in predpostavka delovne družbe.

Karl Marx- privatna lastnina: odtjenost dela, odtujenost odnosa delavca od narave in samega sebe. Kritizira PL= koncentracija bogastva, moči in neenakosti ljudi. Razliko med vrednostjo dela in proizvoda dobijo kapitalisti- poglobljajo razlike. Enači delitev dela in lastnino, razlikuje pa med naslednjimi oblikami lastnine (glede razvoja delitve dela): plemenska, občinska in državna, fevdalna in privatna kapitalistična. Delovni teoriji: delovna teorija lastništva (delo kot osnova prilastitve) in delovna teorija vrednosti (stališča do dela kot vir vrednosti in delo kot vir vrednosti).

John Stewart Mill- lastnina je priznavanje pravice do razpolaganja s proizvodi, ki jih oseba proivede, prejme v dar, pridobi s pravičnim dogovorom (brez sile, prevar). Socializem bi lahko uspel, nevarnost: omejevanje čl. svobode. Razvoj. Delavci bodo postali združeni lastniki kapitala in bodo pod vodstvom menedžerjev, katere bodo sami izbrali.

Richard Henry Tawney: razlikoval med privatno lastnino, ki opravlja aktivno funkcijo (opravljanje poklica, vzdrževanje posesti= lastnina na dohodek, ohranjanje zdravja, na zemljo in orodje, avtorske pravice) in pasivno (plenjenje, izkoriščanje, kopičenje moči= zemljiška renta, na premoženje, ki izvira iz sreče, na monopolni dobiček, rento).

Konec 20. stoletja- **redeformiranje koncepta lastnine. Jankins in Poole: 6 razlogov za spremembe:**

- Zmeda v politični ekonomiji (naftni šoki, inflacija, brezposelnost)
- Transformacija ideologij in vrednot (nasprotje tradicionalnem)
- Pravne spremembe 8spodbujajo delitev dobička
- Nove tehnologije (ki zahtevajo da zaposleni ostajajo v podjetjih, izobraževanje)
- Poudarjanje vrednot in odnosov enotnosti
- Težnje k večji organizacijski demokraciji

Oblike in funkcije lastništva

Razlikovanje med privatno in skupno lastnino, nekateri avtorji dodajajo še vmesne lastniške oblike.

- Horvat: privatna (individualna, kolektivna in razdeljena korupcijska) in javno (državno in družbeno)
- Kovač: Dva lastniška sistema= privatna lastnina (individualna ali združena-delničarska) in javna (kolektivna ali splošna- državna)
- Machperson- tri osnovne oblike lastništva: skupno (pravica, da ne bom izključen iz uporabe/ izkoriščanja nečesa), privatno (pravica osebe, da izključi druge iz uporabe ali izkoriščanja nečese) in državno (pravica osebe- ni fizična ampak pravna oseba)

1. Privatna lastnina

- Za nekatere naravna pravica in temelj človekove svobode, za druge vir vsega zla
- Institucija, ki varuje mejo med posameznikom in državo in je v družbi, ki vrednoti materializem, temelj individualnosti
- **Websterov slovar (1986)**: privatno (nasprotno državnemu) in privatno podjetje (svobodno podjetje- zagotavlja individualno svobodo, negativno v smislu izkoriščanja in neenakosti)
- Tawney= sredstvo za ustvarjalno delo ne pa nadomestek zanj
- Liberalni misleci= pogoj za preprečevanje prisile
- Najbolj kontroverzna= Lastnina nad sredstvi proizvodnje. Arksistična kritika kaitalizma: izkoriščevalska narava privatnega lastništva (lastniki imajo moč, delavce plačujejo premalo- tako ustvarjajao profite, nov kapital- delavci nimajo lastnine, razen nad svojim delom, primorani privoliti v izkoriščanje). Na osnovi te kritike se socialistični misleci zavzemajo za poddržavljanje sredstev proizvodnje. Ni nujno izkoriščevalska- primer: demokratične delavske kooperative privatnih družabništev v Ameriki- zlorabe preprečene
- **Sodobne kritike**= sredstvo razčlovečevanja, uničuje razmerja med ljudmi in spreminja človeka v predmet. Fromm: iz človeškega biti v tržno imeti (vse ima € vrednost- tudi čustva)
- **Zaposlenost (Hayek)**= stanje, ki je za večino prebivalcev zaželjeno. Svoboda odvisna od delodajalcev- gospodarjev. Moč nad zaposlenimi je + saj zaposleni prostovoljno vstopijo v ta sistem- po lastni volji so se pripravljene podrediti navodilom direktorja- za vse dobro. Delovanja sindikatov= ekonomsko škodljiva in politično nevarna
- **Institucije privatne lastnine (Honore)**= definiranje privatne lastnine kot ekskluzivnega in prenosljivega interesa do lastnine, v skladu z rimsko zakonodajo, ni edino možno in edino opravičljivo z moralnega stališča: lastnik je lahko nekdo, ki ima večjo pravico do uporabe nekega predmeta (Bušmani: lastništvo je porazdelitev, Indijanci: pravica dajanja glasa za uporabo. Način pridobitveLP (najdba, ustvarjanje,

zasedba) in oblike prenosa lastnine (prodaja, darilo, dedovanje) so enake kot v moderni družbi

- **Sprememba koncepta lastnine modernega svtea (Reich):** lastnina izgubila prvotni namen- varovanja svobode posameznika. PL postaja vir moči nad drugimi, ločitev osebnosti od lastništva! Ne opravlja več svojega dela- potrebno bo ustanoviti institucije, ki ga bodo namesto privatne lastnine.
- **Privatno lastništvo in uspešnost podjetja**= omogoča kontrolo nad poslovanjem in menedžmentom
- Bistvo klasične definicije PL= izključevanja drugih. Je individualna, osebna, nosilec pravic je posameznik in se širi tudi na delničarsko lastnino

2. Delničarska lastnina

- delničarji so nosilci pravic in obveznosti, ki izhajajo iz lastnine nad delnicami. Pravice so: članske (volilna, možnost udeležbe v organih, upravljanje) in premoženjske (udeležba v dobičku, rezidualne)
- oblika lastništva je bližja javnemu/ družbenemu, kot privatnemu- delničarji so lastniki delnic in tako samo posredni lastniki sredstev proizvodnje
- nastanek zaradi potreb kapitalističnega sistema- po investicijskem kapitalu (sami ne bi bili tako uspešni). Prva: v Genovi, 14. stoletje kot banco di s. Giorgio; širše v 17. in 18. stoletju. Prvo za določen čas in z namenom- skupnega financiranja velikih projektov, konec 18. razvoj v vseh dejavnostih
- **Pozitivno:** Investitorji imajo omejeno odgovornost (samo vloženi kapital, ne osebno premoženje). Zagotavlja kontinuiteto obstoja in poslovanja, ne glede na sestavo delničarjev
- **Negativno:** veliko število delničarjev z majhnimi kapitalskimi vložki- lastniki postajajo manj zainteresirani za vodenje in manj sposobni za nadzor- vlogo prevzamejo menedžerji. Delničarji (Blairova) nimajo lastnosti lastnika: niso nosilci celotnega rezidualnega tveganja, nimajo pravice rezidualnega dobička, nimajo informacij, nimajo motivacije za nadzor menedžmenta. Adam Smith: ločitev lastništva in upravljanja je zelo problematična
- **2 instrumenta na voljo delničarjem** (Albert Hirschman)= izhod (prodaja delnic) ali glasovanje (komunikacija z menedžmentom)- delničarji bolj za izhod
- **Menedžersko delničarstvo in delničarstvo zaposlenih**- obliki naraščata v 80. in 90. letih. Menedžerski odkupi (pogosta metoda priavtizacije v tranziciji): spodbujanje lastniške udeležbe- uspešnejše vodenje in skrb za kapital, lahko pa sami odkupijo podjetje (notranji ali zunanji) z uporabo metode leasinga

3. Oblike skupne in kolektivne lastnine

- pojma se razlikujeta glede na kriterij inkluzivnosti oz. ekskluzivnosti. Kolektivna= nosilec pravic je skupina ljudi (kolektiv), je ekskluzivna- nečlani izključeni iz lastništva, kritike: omejevanje svobode posameznikov. Skupina= prva oblika lastništva (nastala pred privatnim), inkluzivna.

a) Družbena lastnina

- bila zakonsko razglašena lastnina nad sredstvi za proizvodnjo in kapitalom v jugoslaviji kot del družbenega projekta socialističnega samoupravljanja, kjer imajo vsi enako pravico do dostopa do proizvodnih sredstev
- to je in ni lastnina (Horvat): je, vključuje uporabo in prodajo, ni ne obstaja pravica do razpolaganja in izključevanja. 3 osnovne pravice glede DL: vsak ima pravico do dela, pravico do tekmovanja za katerokoli delo, pravico sodelovati v upravljanju pod

enakimi pogoji. Osnovna korist, ki jo ima posameznik, ni lastništvo (nad kapitalom) ampak delo

- ustava SFRJ 1974: oblika lastnine, ki izključuje vrnitev sistema eksploatacije človeka in odpravlja odtujenost delavskega razreda
- Pusićeva: družbena lastnina se v jugoslaviji pojavlja kot ekonomska kategorija (korist, kontrola), sociološka (analize in pravni dokumenti) in instrument ustvarjanja brezkonfliktne družbe
- Neuspeh: neopredeljenost formalnega subjekta lastnine, tveganje poslovanja prevzema država, dobičke si prisvajajo zaposleni, nadzor nad podjetjem ima politična oblast, upravljanje podjetij nejasno razdeljeno med: menedžerje, delavce in politike. Drugi: samo dejstvo da ni bilo trga
- Horvat privoli v Marxovo trditev o izkoriščanju in pravi, da je zgodovinski trend obrnjen od privetne k družbeni lastnini; primer:
 - Peru: 70. leta- obvezna razdelitev % dobička v delavske sklade- poveča se kontrola delavcev v podjetjih
 - Danska: uporaba dodatnih plačil (dodatkov delavcem k plačah) za možnost nakupa delnic
 - Metoda uporabe pokojninskih skladov (Švedska): pokojninske sklade uporablja za naložbe v podjetja- ustvarja posreden nadzor nad delavi

b) Državna lastnina

- pomeni koncentracijo ekonomske in politične moči
- Mill (zagovornik minimalne kontrole): država naj zagotavlja izobraževanje, skrbi za revne...
- DL= instrument družbenega spreminjanja, ne cilj
- Liberalci= država naj bo samo varuh privatne lastnine, privatne iniciative in svobode posameznikov, Socialisti= namenili ji več nalog, ki so tudi usmerjene k varovanju svobode posameznikov

c) Zadruga (korporcije)

- organizacijska oblika, utemeljena na kolektivni lastni nad sredstvi za proizvodnjo
- prve. Francija, VB v 19. stoletju, konec 19. st pa tudi v ZDA. Nemške zadruga imele namen združiti delavce proti buržoaziji..
- **2 vrsti zadrug v VB:** demokratične (skupno lastništvo, demokratično odločanje) in nedemokratične (podobne kapitalističnim podjetjem).
- Kooperativne in podjetja v lasti zaposlenih v VB se delijo v 3 skupine: stara združenja delavcev (že pred 1.w.w.w), podjetje vezana na ICOM- gibanje za skupno industrijsko lastništvo), podjetja nastala kot rezultat neuspešnih kapitalističnih podjetij
- **Francoske kooperative:** danes bolj podjetja, ki so jih ustanovili delavci in obrtniki (ne kapitalisti). Francoski zakon o kooperativi- varuje jih pred prevzemom od zunaj (2/3 upravnega odbora morajo sestavljati delavci). Ščiti tudi nečlane- zaposleni (člani ali ne) morajo dobiti enako velik dobiček, kot lastniki delnic.
- **Prva sistematična analiza kooperativ: Beatrice in Sydney Webb-** 54 kooperativ v VB, obsojene na neuspeh zaradi neučinkovitosti, sčasoma tudi izgubijo demokratične lastnosti in se spremenijo v kapitalistična podjetja
- **Pravila dolgoročne uspešnosti kooperativ (Horvat):** udeležba članov v kapitalu, zunanje financiranje (kredit, obveznice), prepoved zaposlovanja nečlanov (izjema strokovnjaki in sezonski delavci), zagotavljanje kapitala in izobraževanja, pokojnina in

zavarovanje ločeno od podjetij, razvoj in izboljšave, zveze z okoljem- podobno pogodbi mondragonskih kooperativ (najuspešnejše v svetu)

d) Kibuci

- izraelska gospodarska ali kmetijska združnja- kolektivna lastnina celotnega imetja. Obveznost članov- aktivna udeležba v gospodarski dejavnosti kibuca- niso plačani, imajo hreno, bivanje, obleke, skrb za oreoke. Člani izvolijo odbor, vodi ga kibuc. Prvi kibuc leta 1908. Vsi člani udeleženi pri odločanju

e) Delavski skladi

- obliak kolektivne lastnine zaposlenih (švedski delavski skladi, trust VB)- kapital v rokah delavske organizacije

f) Keirecu

- japonska industrija- podjetja tesno sodelujejo in zagotavljajo avrno gospodarstvo
- vertikalni- velija podjetja (toyota) in njihovi manjši partnerji
- horizontalni- enakopravna podjetja
- banka jim zagotavlja potreben investicijski kapital- vsako podjetje v skupini je delni lastnik ostalih
- zato naj lastništvo ne bi obstajalo- lastniško funkcija pa pripada menegerjem in zaposlenim

4. Lastništvo zaposlenih kot oblika lastnine

- to obliko (motivacija) poznali že v začetku kapitalizma- razvoj zahteval prilagajanje lastniških oblik
- prihaja do prekrivanja lastništva in posedovanja (zaposleni lastniki)- premostitev težav razpršenega delničarskega lastništva
- **primer: United airlines (UA):** odpoved pravice do stavke , sindikat ima pravico veta do prodaje določenih delov podjetja. Upravni odbor (12 članov), kjer 3 direktorji izberejo tri skupine zaposlenih: piloti, mehaniki in zaposleni, ki niso v sindikatu
- **3 oblike lastništva zaposlenih v ZDA (Tosceno):** lastništvo z značilnostmi konvencionalnega lastništva, v obliki načrtov delničarstva zaposlenih (ESOP), v proizvodnih kooperativah. Razlikujejo se po stopnji usklajenosti kolektiva, delavske kontrole, oblike demokracije na delovnem mestu. Najbolj razširjeni: EOSP- nedavno zaposleni delničarji niso imeli volilne pravice (bolj varčevanje kot lastništvo)- sindikati vplivali na izenečevanje pravic.
- **Delničarsko lastništvo** pomeni omejitev/ izgubo pravic do kontrole objekta lastništva (drugačne lastnosti kot klasično- lastniki so zaposleni)
- **Britansko delničarstvo:** namen je bil doseči večjo lojalnost podjetju

5. Proces privatizacije na Vzhodu in Zahodu

- je gospodarski proces spreminjanja državnih in družbenih podjetij, ki poteka že od 70. po vsem svetu, vpliva na gospodarstvo in organizacije ter povzročanove tehnološke in organizacijske spremembe. Naj bi porinila nove sfere v področje družbenega in s tem prispevala k marketizaciji družbe

- **analitiki** ugotavljajo, da manjša vloga države ne more biti edini cilj privatizacije- ne predstavlja nujno izboljšanja v smislu javnih interesov
- **Godman in Loveman:** privatizacija ni vedno v interesu družb in gospodarstev. Ugotavljata: uspešna bo samo, če bodo menedžerji delovali v skladu z javnim interesom, dobički in javni interese se prelivajo, ko obstaja konkurenca drugih podjetij, če pogoji niso zagotovljeni- potrebna država.

- **Privatizacija je tudi politični fenomen** z močno ideološko vsebino. Deklarirani cilji privatizacije:
 - ✓ Učinkovitejše poslovanje podjetij- višja kakovost (mikro raven)
 - ✓ Učinkovitejše gospodarjenje- ekonomska individualizacija, trg kot osnovna regulacija (mezo raven)
 - ✓ Decentralizacija ekonomske moči- pozitiven vpliv tudi na politično demokracijo (makro raven)

- **VB:** privatizacija državnih podjetij naj bi omogočila pkapitalistični razcvet- zaradi pomenkljivosti državnega lastništva. Renesansa obljublja novo delničarsko demokracijo. Cilji, ki jih je britanska vlada želela doseči (Clarke):
 - ✓ Večja tržnost, manjša vloga države- ekonomska svoboda za vse
 - ✓ Disciplina trga kapitala in inzdelkov ter profitni motiv
 - ✓ Javna podjetja ne bodo več strošek ampak vir zaslužka
 - ✓ Položaj sindikatov bo do privatnih lastnikov slabši, kot je bil v odnosu do vlade
 - ✓ Spodbudila naj bi narodni kapitalizem z širjenjem števila delničarjev
- Cilj privatizacije je bil napolniti državno blagajno in ustaviti odlive v javna podjetja
- Dokazuje= I. Faza privatizacije- visoke stroške za pripravo podjetij krije države (davkoplačevalci)- prodana o bila namreč za zelo nizko ceno. V II. Fazi je bilo lastništvo razdeljeno med maloštevilne nove lastnike, ki so in imajo od procesa korist, ostali trpijo negativne posledice (izguba/ negotovost službe, dražji izdelki, storitve. Delničarstvo ne postane priljubljeno- privatizacija tako zelo malo vpliva na demokratizacijo lastništva- nova armada malih delničarjev: delničarji Miki Miška. VB želela zdraditi »popular capitalism« (narodni)- ljudje se niso pričeli obnašati kapitalistično v smislu trgovanja z delnicami, investiranja
- Dobro je samo peščici ljudi (zmagovalci privatizacijskega procesa VB), stanje pa se je za vse ostale poslabšalo, tako za potrošnike, kot zaposlene (izguba službe). Manjša moč sindikata- znižanje plač, ukinjene minimalne plače, nagrade, dodatki k plačam, naraščajoči trend pogodbenega dela
- Francija: del ekonomskega programa vlade Jacquesa Chiraca- cilj: liberalizacija gospodarstva in razvoj množičnega delničarstva (začasn fenomen). Dobro za tiste, ki so imeli ekonomsko moč in bili blizu načrtovalcem privatizacije.
- ZDA: privatizacija pomeni koncentracijo lastništva in zmanjšanje obsega delničarskega lastništva v rokah posameznikov. Light: 2 osnovna načina spremninjanja lastništva: notranji odkupi (zaposleni, menedžerji) in koncentracija lastništva v velikih institucionalnih skladih (pokonjinski)
- Stewart: 3 spremembe, ki so pozitivno vplivale na uspešnost poslovanja in rast vrednosti korporacij: podjetniška motivacija, finančna rekonstrukcija in disciplina, decentralizacija avtoritete in lastništva. Motivacija sloni na udeležbi v kapitalu zaposlenih, motivacija menedžerjev pa se lahko uspešno širi na vse zaposlene.

2. Barbara A. Misztal: *DEFINING TRUST*

Kaj je zaupanje?

- Biti zanesljiv/ vreden zaupanja pomeni, da imaš zmožnost izpolniti upravičena pričakovanja s stranih drugih ljudi- za obstoj družbe zelo pomembno
- **Družbene teorije**= zaupanje si predstavljajo/ enačijo s številnimi pridobitvami in ugodnostmi (bistvenega pomena za stabilen odnos in obstoj skupnosti- omogoče menjavo in interakcijo med posamezniki)- sam človek ne more popolnoma funkcionirati brez zaupanja.
- **Hirsch**: je javno dobro, nujno za uspešno vodenje ekonomije, reševanje problemov (spodbuja izmenjavo informacij) in dobušča, da posameznik dovoli nekomu drugemu, da vpliva na njegovo delovanje. Je tudi prvi pogoj za realizacijo naše narave in oblikovanje identitete
- **Habermas**: možnost komuniciranja, ki temelji na: resnici, poštenosti in iskrenosti- do tega pride le z obojestranskim zaupanjem. Tovrstna komunikacija omogoča družbeno in politično interakcijo
- **Sociologija**: konceptualizira zaupanje kot:
 - ✓ lastnino posameznika: poudarek na občutkih, vrednotah, čustvih in individualnih vrednotah. Zaupanje je vidno kot funkcija individualnih osebnih vrednot. V tej sociopsihološki analizi je zaupanje zamenjano z kooperativnostjo, zvestobo, iskrenostjo, upanjem in nesebičnostjo.
 - ✓ lastnino družbenega odnosa: zaupanje kot kolektivni atribut (lastnost), ki igra pomembno vlogo v zgradbi družbe. Fordizem- sistem z zelo malo zaupanja, post- fordizem pa temelji na fleksibilni specializaciji in je močno odvisen od zaupanja. Zaupanje je vidno kot neke vrste sredstvo (vir), ki lahko pripomore k doseganju določenih ciljev.
 - ✓ lastnino družbenega sistema: zaupanje kot javno dobro (cenjeno). Tocqueville opiše civilno družbo kot družbena zdgradba zaupanja in korporacije. Putnam: kako v S Italiji lahko obstaja demokracija- omogočena zaradi zaupanja znotraj družbe. Zaupanje je socialni kapital, ki je ključnega pomena za učinkovite, dovezetne in vzorne institucije. Graditev zaupanja na mikro ravni (vsak obisk zdravnika) lahko veliko pripomore k dvigu zaupanja v zdravniški sistem (makro raven).
 - ✓ Sociologija bi morala zaupanje spoznati, kot družbeni mehanizem- ki se ga lahko prepozna znotraj družbe (vidi). Nalaiza zaupanja kot družbenega mehanizma bi podala odgovore na vzroke tovrstnega človeškega obnašanja, glede na njihovo motivacijo in vero.

- ✓ Zaupanje ima veliko konotacij (hkratnih pogledov): starejši pojem povezujejo z vero ali zaupanje v nadnaravno silo od katere je človek odvisen. Tovrstno zaupanje je prisotno v vseh religijah (In God we trust- \$). Romanski jeziki so uporabljali termin fede, kar pomeni iracionalno obnašanje.
- ✓ Giddens: zaupanje je neka oblika vere, kjer posameznik samozavestno lahko predvidi nek dogodek (vnaprej znan)

Oxford english dictionary

- ✓ Zaupanje in samozavest (na zaupanju temelji): zaupanje zadeva odločitev posameznika in vsebuje odločanje med alternativami (tvegala bom in zaupala...), samozavest pa pomeni biti prepričan, da se bo nekkaj zagotovo zgodilo (mlekar mi bo dostavil mleko). Zaupanje torej vsebuje oceno drugih vpletenih ljudi- ali bodo sposobni opraviti svojo nalogo.
 - ✓ Z ekonomskega vidika je zaupanje definirano kot »samozavest« oz. prepričanje, da bo kupec naslednjič prinesel denar- damo mu blago na kredo. . To je neke vrste kreditna izmenjava, kjer si trgovci med seboj zaupajo
- **Antropološke analize:** poudarjajo pomen reciprocitete, kot opravljanje svojih dolžnosti in podaljševanje druženja. **Mauss:** dolžnost dati in prejeti ter vrniti ne sme biti razumljena kot preprosto racionalno dejanje. Darovanje je oblika neposredne reciprocitete, ki v trenutku, ko je darilo podarjeno ravno ne razmišlja o povračilu, dolgoročno pa se seveda pričakuje, da je darilo dobiš povrnjeno (reciprociteta). Primitivne družbe (stare civilizacije) so bile postavljene na darovanju, srednje poti ni bilo- ali si zaupal ali pa nisi. Moderne, stratificirane in deljene družbe niso več recipročne (kaj pa dobrodelna darovanja, darilo otroku?)
 - V katerih menjavah igra zaupanje pglavitno vlogo? Ne v sovražnih prevzemih, ropih in v primeru izsiljevanja. Vloga je pomembna ta, kjer imata posameznik jasna pričakovanja glede obnašanja drugega posameznika in kjer obstaja časovna luknja med menjavo (nekaj se že prej dogovorita, potem čez čas se dejansko menjava zgodi), npr. kredit, darovanje, sodelovanje. Zaupanje lahko tudi nastane s časom- zaupamo zaradi preteklih dobrih naših izkušenj ali naših staršev. Pri sodelovanju pa je zaupanje neke vrste stranski produkt in neuspešno sodelovanje ponavadi ne pomeni pomanjkanja zaupanja ampak pomanjkanje informacij.
 - **Blackwell Dictionary of Twentieth century social thought:** Zaupanje pomeni pripravljenost akterjev da izpolnijo svoje obveznosti, katerih izpolnitev je zelo pomembna za koorporacijo. Lewis in Weigert: enačenje zaupanja s sodelovanjem pomeni vedenjska interpretacija koncepta zaupanja, kot neke vrste vrednota- gre za izbiro vedenja. Sodelovanje je edini način menjave, ki temelji na obojestranskih obveznostih
 - Skupno vsem definicijam: poudarek na pomembnosti zaupanja v vsaki družbeni zvezi.
 - Websters third new international dictionary: zaupanje vsebuje nekaj več kot samo, da oseba verjame, da se bo nekaj zgodilo, pomeni verjeti. Čeprav si nesiguren. Zaupanje vedno vsebuje element tveganja zaradi naše nezmožnosti po upravljanju vedenja drugega, ne poznamo vseh motivi in želj drugih ljudi
 - Pričakovanja in vera (zaupanje)- 3 vprašanja o viru in vrsti zaupanja, vere:
 - Viri: sociološki pristop- osredotoča se na način kako potekajo interakcije med posamezniki in družbo, ki so dejansko izvor motivacij in ver. **Granovetter:** glavni vir zaupanja v ekonomiji so socialne vezi in pa obveznosti znotraj teh vezi. Wolf: nismo socialni (družbeni), ker smo moralni, moralni smo ker živimo en z drugim.

- Moderna družbe temelji na naključnih strukturah (stečanja z neznanci od katerih ne vem kaj pričakovati, niti kaj oni pričakujejo od nas) in spreminjajočih pogojih. Pomembno je tudi preučevati vlogo neosebnega zaupanja- to je zaupanje v uspešno delovanje sistema
- **Schelling**: moderne igre mešanih motivov (igralci morajo nekako pomiriti, opustiti kar nekaj svoji ambicij za cilj kooperativnega delovanja) temeljijo na paradoksalni (osupljiv, presenetljiv) kombinaciji zaupanja in manipulacije
- **Margolis**: večino težkih odločitev je sprejetih s pomočjo številnih motivacij- ljudje smo pod vplivom družbenih in pa egoističnih motivacij
- **Motivacija k zaupanju**: je lahko rezultat močnih, pozitivnih medsebojnih vezi, rezultat našega prepričanja, da imajo vsi dobr namene ali oja vera v to, da zaupanje povečuje naše zanimanje- večkrat tudi kombinacija vse treh. Tovrstno zaupanje je prisotno v vsakodnevnih akcijah, pomembno pa je da se zavedamo, da je lahko zaupanje samo pridobljeno, nikoli pa ne ukazano, vrednoteno (denarno) ali kupljeno. **Davis**: tisti, ki so smatrani za hladne ali preračunljive, prav tako tisti, ki so zaslepljeni s čustvi- ne moremo jim zaupati
- **3 vrste pričakovanj, ki temeljijo na zaupanju- Barber**: izpolnitev naravnega in moralnega socialnega reda, primerni posamezniki, ki z nami vstopajo v interakcije in pričakovanje da bodo partnerji zaupljivo opravili svoje naloge in obveznosti- postaviti tuje interese pred svojimi lastnimi
- **3 dimenzije zaupanja (Lewis in Weigert)**: poznavalna, čustvena in vedenjska. Zaupanje ni individualno obnašanje ampak kolektivno. Zaupanje temelji na poznavalnih procesih, ki loči posamezne skupine med seboj (pripadniki znotraj ene si zaupajo) in temelji na emocionalni komponenti- vez med vsemi znotraj skupine. Vsa ta pričakovanja imajo nekaj skupnega: usmerjena so k akciji v prihodnosti (pričakovana obnašanja, odločitve drugih). Zaupati pomeni verjeti, da bo drugil storil nekaj tako, da boš imel ti od tega korist
- Namernavane/ predvidene akcije so sestavljene iz namere osebe in njene sposobnosti, da tisti kar si je zadala tudi stori- nekdo zaupa, da bo kirurg dobro opravil operacijo, si bo to dejansko prizadeval in seveda imel za to tudi dovolj znanj.
- Zaradi zaupanja smo zmožni opravljati marsiketero naloge in živeti v skupnosti. Zaupanje zavaruje stabilnost družbenih vezi prav tako pa povečuje zaupanje v družbeni sistem. Ni pa v vseh segmentih družbe prisotno enako veliko zaupanje, ki je bolj/ manj ponotranjeno v družbo (S- J Italija). Družbe brez zaupanja: neapeljska družba, 18. stoletje. Spet drugod lahko nezaupanje deluje kot vir integracije med posamezniki.
- Zaupanje ne moremo popolnoma razumeti, če ga preučujemo neodvisno od institucij, ki zagotavljajo zakone in vrednote družbe in vplivajo na način, kako so ljudje med seboj povezani- le to se potem odraža v človekovih dejanjih, motivih obnašanjih

Zaupanje- prvi pogoj za red?

- sociologija se sprašuje: kaj drži družbo skupaj in kakšna je narava vezi med posamezniki in družbo
- **Problem reda (Hobbes)**: družbeno pogodbo in družbeno stabilnost vidi kot rezultat akcij posameznikov, ki so sebični, racionalni in so namenoma ustvarili institucije, ki zagotavljajo red. Druga razlaga pa uporabi pojem zaupanje. Temelj njegove razlage: moči je potrebno zaupati in le te ne smemo delovati v nasprotju z interesom ljudstva. Takšno zaupanje v politiko je odvisno od same zaupljivosti človeka. Zaupanje pa pomaga pri večjem občutku varnosti in zmanjšanju konfliktov. Njegova harmonija

interesov je varovana s strani centralizacije, suverenosti in z modernizacijo je se več ter prinaša toleranco, svobodo in pa seveda vedno večje zaupanje.

- **Samoregulacija in pa prilagoditev različnih interesov (Adam Smith)** je možna zaradi nevidne roke človeške narave: ekonomske akcije ne težijo k maksimizaciji dobička ampak skupnem dobrem
- **Locke:** naravna dostopnost (priljudnost) človeka omogočata vzpostavitev zaupanja, ki ima pglavitno vlogo za obstoj reda. Omenja obljubo- pravi, da je sodelovanje odvisno od tega, kar mi nekomu obljubimo, da bomo storili
- **Tocqueville:** svoboda je vir reda. Samo v svobodni družbi lahko ljudje participirajo in nazorujejo institucije ter se z njimi poistovetijo v smilu, da delujejo v njihovem interesu. Zaupanje in svoboda sta glavna vira demokratične družbe (svobodno življenje je pogoj za vzpostavitev zaupanja- ljudje so odgovori za svoja dejanja v družbi. Da je ljudstvo lahko demokratično in svobodno je potrebno razumeti da ljudje niso niti sebični niti izolirani. Svoboda obstaja tam, kjer civilna družba uravnava moč države. Prav tako meni, da nbeno demokracija ne more obstajati brez vere: omogoča obstoj reda in omejuje človekovo vedenje
- **Kako zavarovati družbeni red v moderni družbi?** Saint- Simon in Compté: elementi značilni za industrijskeo družbo sodelitev dela in družba, ki jo več ne povezuje vera- sedaj je nastopila morala, kot neke vrste nova vera človeštva
- **Teorije družbenega reda (Poggi):** družbeni red prihaja od zgoraj (vodilni- po Marxu) in drugič: o družbenem redu se skušajo pogajati tisti od spodaj (tretji razred). Marx dodaja, da je konflikt nekaj normalenga v družbi (boj med sloji- zatreti en drugega), vendar zaradi neravnovesij v količini moči, nekateri nikoli ne bodo imeli svoj prav, dosegli kar želijo (zato ni prostora za zaupanje)- zato so lahko razmerja med ljudmi samo sovražno nastrojena- nastaja »zaupanje« na osnovi izkoriščanja Svobodni in enaki posamezniki bi omogočali vzpostavitev reda v družbi.
- Klasična neomarksistična teorija: delitev reda na: 1. ulitaristi: spontane akcije sebičnih posameznikov, ki ustvarjajo istitucije, ki promovirajo red, harmonijo in generalno dobro, 2. normativna: poudarjajo normativne faktorje kot silo družbene kontrole. Oba pristopa postavljata solidarnost v jedro družbenega reda: normativisti (enačijo solidarnost z družbeno obvezo) in ulitaristi (solidarnost je rezultat racionalnega delaovanja)

3. *Ruth Milkman and Elenor Townsley: GENDER AND THE ECONOMY*

- ekonomsko življenje je organizirano okoli spola v vsaki družbi na svetu. Čeprav se narava in obseg razlik med spoloma bistveno razlikujejo tako glede na čas, kot na dužbo, so same neenakosti med spoloma univerzalen pojem za pra vsako družbeno strukturo. Označba služb (glede na spol) in razlike v dohodkih se od družbe do družbe razlikujejo, ampak povsod obstajajo. Skupno vsem družbam pa je tudi dejstvo, da so za gospodinjstvo in delo z otroci odgovorne ženske

Zgodovinske primerjave položaja žensk

- **medkulturne analize** kažejo na velike razlike pri delitvi dela (tip zaposlitve), dedovanju in naravi ter obsegu neenakosti nasploh. Nekatere razlike med spoloma so celo univerzalne. V velikih deli sveta so ženske dominantne v kmetijstvu, medtem ko je drugod to strogo moško delo. Obstaja (vsaka družba) kar nekaj po spolu strogo ločenih poklicev, v nobeni družbi pa niso moški primarni vzgojitelji svojih otrok.
- **pred pojavom industrijskega kapitalizma** ni bilo stroge ločnice med ekonomijo in gospodinjstvom, prav tako pa je bila produkcija in reprodukcija neplačano delo znotraj gospodinstva. Samo gospodinjstvo ni obstajalo kot samostojna enota- pomembno je postalo, da sta oba starša prinašala denar.
- **Z razvojem industrijskega kapitalizma** sta bili produkcija in reprodukcija azdeljeni med moškim in žensko: žena gospodinstvo in moški ekonomija. Vedno bolj je postajal pomemben zaslužek, vedno bolj je bilo gospodinstvo necenjeno- ni prinašalo denarja. Te moderni dogovori med spoloma se prvo pojavijo z industrializacijo Z Evrope in se kasneje razširijo na kolonialne posesti
- **Sociologi 19. stoletja** so verjeli, da bo neosebna logika trga spodkopala tradicionalno delitev ekonomije glede na biološki spol- naprosto spol ostaja osnovno vodilo posameznikove usode v moderni družbi
- Ženske skozi transformacijo preidejo od pojma ekonomska pridobitev do ekonomske odvisnosti. Čeprav so vstopale na trg delovne sile se je to zgodilo ločeno, pod neenakimi pogoji, v službo namenjeno ženam (manjša plača, status)- še vedno pa jih je čakalu kuhanje, pospravljanje in otroci (neplačano delo)
- Obstaja velika variacija v obsegu ženske participacije v plačani zaposlitvi- najvišji odstotek imajo centralno planske ekonomije, kapitalistične drugi največji in najnižji nerazvite družbe
- **Tretji svet:** največ žensk v kmetijstvu in pa kot pomoč na domu (drugim). Z industrializacijo pa postajajo dominantne v tekstilni industriji, pri oblekah (šivilje) in elektroniki Medtem, ko so moški učitelji, v bolnišniški oskrbi in pisarništvu- čeprav se ti poklici počasi feminizirajo
- **1990: centralno plansko gospodarstvo** (Sovjetska zveza)- ženske pomembno vlogo v ekonomiji, imajo glavno vlogo v kmetijstvu in monopol pri kar nekaj poklicih (medicina), ki so drugod po svetu moški
- **Kapitalistična družba**, kjer je kmetijstvo nepomembno, je ženska delovna sila koncentrirana v pisarništvu in storitvenem sektorju, moška pa v proizvodnji
- Kljub polnem delovnem času so ženske še vedno porabile enako veliko časa za gospodinjstva opravila
- **ZDA:** feminizem zelo močna veja, je prišlo do velikih sprememb znotraj družine prav tako pa imajo največjo participacijo žensk na tergu delovne sile. Spremenilo se je marsikaj: ženske se kmalu po porodu vračajo nazaj na delovno mesto, poročene

ženske so vedno maj odvisne od prihodka svojega moža, prav tako pa zasedajo do sedaj) strogo moške poklice: rudniki, talilnica jekla, gradbeništvo. Veliko pa je bilo storjenega tudi na višjem nivoju poklicev: pravo, medicina.

- Pink collar jobs in neenakost prihodkov
- Lažje naj bi bilo premostiti razlike med spoloma na področjih, kejr je potrebna visoka izobrazba, kakor tam, kjer izobrazba skoraj ni potreba
- Če upoštevamo vse kulturne in zakonsko urejene kazalce enakosti med spoloma, bi človek lahko pričakoval, da neenakosti ni več. Dejansko je ni več, če pogledamo elite in visoki srednji razred (visoko izobražene ženske)- po drugi strani pa ostajajo ženske iz nižjih slojev še vedno ujete v spolno stratifikacijo
- Po eni strani se ženske uveljavljajo v skoraj vseh pokicah (tudi moških), druge postanejo uklenjene v delovna mesta polna neenakosti, brez izhoda iz tega stanja- na kare v veliki meri vsplivata rasa in razred
- **Od 1970** lahko opazamo napredek pri vključenosti moških v gospodinjstvo- seveda pa bo pot do enakosti na tem področju še dolga. V primeru, da sta partnerja oba zaposlena, si gradita kariero bomo prej opazili pojav, ko si za pomoč v gospodinjstvu najameta hišno pomočnico in varuško
- **Če povzamemo:** kljub velikim tehnološkim spremembam, povečanju števila ločitev in enostarševskih družin...obstaja delitev dela glede na spol, tako plačanega, kot neplačanega, še vedno prisotna

Sprememba ekonomske sociologije- vključitev spola

- Najbolj nepravična je izključitev ženskega neplačanega dela znotraj gospodinjstva (pomembnega za preživetje) iz nacionalnega BDP-ja
- Spol= družbeno konstruiran pojem, raje kot biološko
- Ekonomska sociologija (prav tako kot druga področja) spol ignorirajo oz. ga nekako »dodajo« na koncu. Npr. ružbeni razred- v vseh raziskavah se družbeni položaj ženske oceni glede na položaj moža ali očeta
- Poembno se je zavedati, da so ekonomske institucije in procesi vpeti v spol in lahko te procese razumemo le če se bolj osredotočijo na delovanje in razlikovanje med spoloma

Sociologija dela

- Družinska plača (prinese moški) in dopolnilna/ dodatna plača (prinese ženska)- ni enako vrednoteno!!!
- Mnogi opažajo, da imajo ženske poklicno izbiro in pa manj človeškega kapitala, k ga lahko rpi tej izbiri vložijo, so predane vzgoji sovojih otrok → glavni mehanizmi produkcije segregacije in razlik v plačah
- **Davies:** opiše proces s pomočjo katerega postane prisatniško (administrativno) delo v ZDA, konec 19. stoletja, feminizirano. Pokaže, kako so tehnološke inovacije povečale potrebo po pisarniških delavcih kar je vplivalo na spremembo ideologije in počasno preoblikovanje poklica v ženskega
- Raziskovalci pokažejo (pri analizi zgodovine) neke vrste vzorec, s pomočjo katerega (so)nastajajo delitve del/ vlog glede na spol → pri tem poudarjajo veliko vlogo političnih, družbenih, kulturnih in ekonomskih. Velik pomen pri delitvi dela pa so imela tudi delavska združenja
- Organizirana oblika feminizma je bila bolj uspešna v zmanjšanju vstopnih ovir v moške poklice kakor pa izboljšanje ženskega stanja na trgu nasploh: izboljšanje varstva za otroke, višja minimalna plača. V državah z močnim delavskim gibanjem in šibko organizacijo feminizma pa so razlike v plačah zelo majhne

Sociologija gospodinjstva

- v letih od 1970 do 1980 so številni marksistični teoretiki analizirali neplačano delo znotraj gospodinjstva- poudarili so da je le to delo najpomembnejše za kapitalizem saj producira in vzrzuje (vzgaja) delovno silo- za to bi tudi morali dobiti plačilo
- Spet drugi pravijo, da je tovrstno delo ne sme biti necenjeno, saj ne prispeva nič k skupni produktivnosti podjetij
- Hartmann: poudaril, da delitev dela znotraj gospodinjstva poleg kapitalizma spodbujajo tudi sami moški
- Ekonomisti in sociologi so tudi skušali poiskati metodo za analizo gospodinjstev- »nova ekonomija doma« skuša teorizirati delitev dela. V tej teoriji moški in ženske delujejo na svojem področju- ženske investirajo v gospodinjstvo zaradi svoje predanosti otrokom in določeni vrsti obnašanja (skr za druge), moški pa vlagajo v razvoj sposobnosti za boljše delovanje na trgu dela (produkciji). Rezultat: ženske gospodinska dela opravljajo tako dobro zato je z racionalnega vidika zelo pomembno, da tega pač ne opravlja moški
- Rezultati raziskav celo kažejo, da tudi v primeru, da moški in ženska delate enako število ur na teden in zaslužita enako vsoto denarja, so ženske tiste, ki opravijo večino gospodinskih del
- Nekateri trdijo, da ta delitev znotraj doma (ženska podrejena) vpliva tudi na slabši položaj žensk na trgu delovne sile. Kdor je vzgojen po tradicionalnih merilih, kjer je žena podrejena, bo ta žena podrejena tudi na delovnem mestu- počasi pa tudi moški pričenjajo sesati...

4. *Anthony Giddens in Will Hutton: ON THE EDGE: LIVING IN THE GLOBAL CAPITALISM*

Pomen globalizacije- kaj se je spremenilo, glavne razlike?

Giddens	Hutton
<p>Termina prej ni bilo- označuje neko novo dogajanje po svetu: svetovna revolucija pri komunikacijskih tehnologijah (začetek 1960- prvi satelit), prihod breztežne ekonomije, globalizacija se nanaša na po 1989 obdobje (padec Sovjetske zveze, komunizma), različne transformacije v vsakdanjem življenju (enakost med spoloma)</p> <p>O globalizaciji se govori na dva načina: pod soncem ni nič novega (zelo povezani spreteklostjo, spremembe niti ne opazijo) in pa o osebah, ki so navdušene nad vsemi spremembami okoli sebe (posebej tehnološkimi). Resnica je nekje v sredini</p>	<p>Se je res toliko spremenilo??? imeli smo telefone, ki so dovoljevali takojšnji kontakt s komerkoli). Tudi položaj žensk se ni ne vem kako izboljšal, razem mogoče status. Edina velika sprememba je padec Sovjetske zveze. Drugače je tudi to, da so same spremembe postale vseobsegajoče- moč nad vsemi močmi</p> <p>Vse meje izginjajo: ekonomske, politične, družbene-→ oblikoval se je novi koncept časa, tveganja in priložnosti</p> <p>Ne spreminjajo pa se: neenakost in nesorazmerja v porazdelitvi moči med posamezniki. Tehnološke (večje) spremembe od industrijske revolucije še ni bilo. Da govorimo o velikih in temeljnih spremembah ni dovolj, da kot dokazno gradivo posredujemo samo razvoj informacijskih tehnologij, satelitske komunikacije in finančnega trga</p>

Nove priložnosti ali tveganja?

<p>V ta rang situacij, kjer obstaja veliko tveganje (potrebno sodelovanje držav za rešitev) moramo uvrstiti tudi ekologijo. Se strinjam, da veliko tveganj za državo prihaja zunaj meja in da ena sama država ne more uspešno nastopiti k rešitvi tega problema.</p> <p>Tisoče let se je človeško balo, kaj mu lahko naredi narava (poplave, slaba žetev, kuge), danes nas bolj skrbi, kaj smo mi naredili naravi- ustvarili smo tveganja, katerih se nobeni prejšnji generaciji ni bilo potrebno bati</p>	<p>Globalizacije je zelo močna (ideološko)- predstavlja se, kot da druge možnosti ni. Prihaja tudi do upadanja nacionalne suverenosti. Karkoli se zgodi (neodvisnost Kosova, regulacija carin, lovljenje zločincev ali poti drog) je potrebna skupna intervencija- ni suverenosti</p> <p>Seveda je potrebno okolje vključiti v seznam novih nevarnosti- ampak globalizacija pomeni tudi globaliziran kriminal (mafija)</p>
<p>Vendar obstajajo resnejša področja kot samo globalni kriminal, npr. ekonomija znanja, ki spreminja naš nači življenja. Generacijo</p>	<p>Krčenje manufakture (tovarn) se je dogaja že od 1930!! Izboljšanje zdravstva ali pa nege v starostnem obdobju je povezano z bogatejšo</p>

<p>nazaj so ljudje delali v tovarnah in na poljih (velik delavski razred)- dane manj kot 20%, delavskega razreda skoraj ni več</p> <p>Vpliv razvoja tehnologije na hrano- herbicidi in pesticidi. Malo je ostalo naravnega, genska modifikacija pa je še naslednji korak, ki nas čaka v prihodnosti</p>	<p>in starejšo družbo, ne pa ekonomijo znanja. Menim pa da je neumno podcenjevati porast kriminala, korupcije, utaje davkov, kot posledice globalizacije.</p> <p>Modifikacijo hrane bi uvrstil v čas nove globalizacije- to je staro približno 5- 10 let</p>
<p>Ne strinjam se- ogromne spremembe ne pomenijo zmanjšanje manufakture ampak zmanjšanje deleža kmetijstva vendar ohranitev količine proizvedenega- produktivnost! Fenomen računalništva: računalničar se lahko zaposli povsod.</p> <p>Pomembno je tudi vedeti, da bo nemogoče ustviti gensko predelano hrano (severna Amerika in Kitajska)</p>	<p>Seveda je kmetijstvo produktivnejše, vendar ga ne moremo primerjati z storitvenim in terciarnim sektorjem. Tudi razširitev računalništva je ogromna- vendar se ni razširila na manufakturno (delež celo upada).</p> <p>Ljudje cepijo, mešajo rastline že od začetja poljedelstva (izboljšujejo kakovost semen) in so opozarjali na prihodnost tega.</p>
<p>Ne gre samo za večjo produktivnost ampak globoko vkoreninjenost IT v same manufakturne procese (poglej avtomobilsko, naftno industrijo).</p> <p>Gensko modificirana hrana- njena kvaliteta je drugačna kot v preteklosti- s tehnologijo lahko sedaj mešaš skoraj vse. S tem pa vplivamo na okolje- solna erozija v grčiji, ki je uničila polja.</p>	<p>Ko je Španija kolonizirala latinsko Ameriko, je kar 90% njihove populacije umrlo zaradi evropskih bolezni- genska hrana pač tega ne bo naredila. Biti moramo veliko bolj natančni pri opradeljevanju razlik in nevarnosti!</p> <p>Tisti, ki imajo moč lahko uživajo tehnologijo- imajo dostop</p>
<p>Izum Morseve kode v začetku 19. stoletja ima mnogo družbenih in ekonomskih posledic. Izum električnega telegrafa privč omogoči prenos sporočila brez človekove fizične prisotnosti. Ljudje so že živeli v kapitalizmu 200 let nazaj, vendar spremembe niso bile tako pogoste kot so sedaj.</p>	

Kapitalizem brez komunizma

<p>Se strinjam, da kapitalizem dopušča, da stvari lahko hitro pozabimo (destruktiven)- lahko je tudi ustvarjalen.</p> <p>Novi kapitalizem (vodilna sila globalizacije) je še vedno skrivnost- ne vemo točno, kako deluje. Kapitalizem brez komunizma je nekaj drugečnega: ni divji in nevarne (Hotton) ampak + tako za družbo kot bogastvo. Strašne spremembe ne prinaša sam kapitalizem- koncept ni tako širok (prav tako</p>	<p>Prav poseben kapitalizem nastane v boju z komunizmom: bolj krut, mobilni, neusmiljen in odločen priti do cilja, ki si ga zastavi. Edward Luttwak: ga poimenuje turbo kapitalizem, ki je v nasprotju z bolj kontroliranim in reguliranim kapitalizmom v letih 1950- 1960. Glavni cilj je pa seveda delovanje v interesu lastnikov posesti in delničarjev, ki strogo verjamejo, da bi morale vse ovire, kot so regulacija, kontrola, trgovska združenja, davki, javna lastnina,</p>
--	--

ne moremo za vse kriviti Američane). Potrebujemo nove ideje in oblike globalne regulacije, da zapolnimo praznino, ki jo je pustil komunizem.	odstranjene (so nepravilne). Ideologija narekuje, naj bodo vrednost delničarja max in trg čim bolj fleksibilen. Joseph Schumpeter: kapitalizem je genialno, ustvarjalno uničenje-živimo v ustvarjalnem samouničenju.
Vsi smo se naučili sprejeti, vzljubiti kapitalizem, podobno kot demokracijo. Vsaj začasno nihče ne vidi boljše alternative za vodenje kombinacije tržne ekonomije in demokracije.	Kapitalizem je torej lahko destruktiven, ker je tudi kreativen? Komunizem je, čeprav je propadel, pozitivno vplival na kapitalizem- obdržal ga je pri tleh in mu dajal človeško obliko.

Delničarski Vs Deležniški kapitalizem

Neoliberalizem (desnica) predstavi privatizacijo, ki je imela velik vpliv na cel svet- ampak spremembe v tej smeri bi se zgodile v vsakem primeru- težav ni opazila samo denica. Prav tako pa so ZDA razdeljene na več manjših držav, davki so bili nizki in delavsko gibanje tudi.	3 osnovne lastnine kapitalizma: sistem privatne lastnine, ekonomske aktivnosti, akterje vodijo cene na trgu in pričakuje in je odvisen od motivacije po čim večjem dobičku. Te tri atribute ne definiram kot absolutne za kapitalizem : lastnina, cene in dobiček niso neodvisni od družbenih norm, preferenc, zgodovine in politik. Nekateri imajo lahko nad svojo lastnino popolno suverenost, drugi pa morajo v znak tega, da so lastniki sprejeti vse recipročne zahteve. Glede na družbe se razlikujejo tudi pogoji za delo- že od srednjega veka imamo idejo pravične plače, ki jo je podpirala katoliška cerkev (kar se trudijo še danes). Američani: kapitalizem pomeni priložnost za vse- če boš imel srečo, boš zmagal, drugače pa izgubil (njihov sistem dobro pripravljen na tehnološke inovacije- hiter odziv) Desnica: kapitalizem je postal šibek (1970)- država je prevelika, regulacija in davki preveliki, menjalne unije premočne, inflacija- rabimo pomoč
Gates ni dobil svojega bogastva zaradi Wall Streeta, ampak posvečanja svoje kariere informacijski tehnologiji. Sem proti anti-amerikanizaciji: ekonomska neenakost je mogoče najvišja ravno tam, vendar imajo druge mehanizme enakopravnosti toliko bolj razvite-	Državice ZDA so lahko majhne, vendar delujejo kot celota (ena velika država): razlog, da je nedržavno in nedavno tako popularno. Ne smemo preveč hvaliti kapitalistično kreativnost (ršitev Reagana in Thatcherja). Leta 1970 se v kapitalizmu zgodita 2 naftna šoka-

<p>multikulturalnost. Evropa nima tradicija dobrega sprejema priseljencev. Ne strinjam se tud z idejo, da je globalna ekonomija odgovorna za neenakost po svetu- Azijskim tigrom je uspelo iz revščine izvleči na misljone prebivalcev.</p>	<p>cene poskočijo: s pomočjo cen skušali obdržati višino plače delavcev → slab dobiček podjetij → padec cen delnic.</p> <p>Zadnjih 20 let pride do podvojitve dobička- tudi na račun modrih ovratnikov → uspeh Wall Street → dvig osebne potrošnje (varčevali z delnicami), dvig investicij s strani podjetij → kar nekaj ljudi obogati → razvoj luksuznih industrij (panog)</p>
	<p>Čeprav je pri bogastvu v ZDA prisotna večja mobilnost, je neenakost še vedno ogromna.</p> <p>Gates je svoje premožaje razdeljeval, s tem pa je uporavičevl, legitimiziral svoje bogastvo. Prav tako pa smo lahko priča velikim združenjem in nastankom neverjetno močnih korporacij: naftna ind, avtomobilska, medijska. Kar zadeva tretji svet pa lahko takoj opazimo nepravilnosti in neenakosti razvoja.</p>

Preseganje leve in desnice

<p>Dobra družba (lokalno, nacionalno in globalno) je tista, ki ji uspe obdržati ravnotežje med državo in politiko ter civilno družbo in tržno ekonomijo.</p> <p>Država premočna: zatirana družba, država šibka: nestabilna družba in ekonomija. Če je družba neenako razvita (Rusija), država ne more imeti dobre vlade niti stabilne ekonomske rasti.</p> <p>Ni dobro tudi da se trg umeša v vse-komercializacija vrednot, brez trga pa sta ogroženi svoboda in blaginja-kapitalizem torej pravičnejši (tudi racionalnejši) od vseh ostalih sistemov?</p>	<p>Socialisti v zmoti glede kritike kapitalizma: da je socializem ekonomsko učinkovitejši, kljub svoji pravičnosti. Kapitalizem skuša spreobrniti vsako zvezo med ljudmi v tržno menjavo (zdravnik si želi, da aozdraviš, ne pa da bo imel od tvoje bolezni višjo plačo). Zmota, da je rešitev plansko gospodarstvo- bi bilo uspešno, če bi se razvoj in želje kupcev ustavila. Kapitalizem je dober kar zadeva tveganje, spremembo in modernizacijo</p>
<p>Marx: socializem je učinkovita organizacija industrijske proizvodnje- napaka.</p>	<p>Razlika: komunizem (vplejati socializem na področje produkcije, bo uničilo kapitalizem) in socialisti (pripravljeni sprejeti privatno lastnino in regulacijo). Postavi se vprašanje: do katere mere lahko spremenimo kapitalizem, da bo ponotrnanjil</p>

	vrednote kotso enakost in družbena pravica.
	Racionalnost kapitalizma ne pomeni produciranje stabilnosti, ravnotežja ampak ekspertimetiranje z invseticijami v prihodnost in pa izumiti nove načine produkcije in potrošnje.

Nova ekonomska paradigma? Tehnološke spremembe in ekonomija znanja

Razlikamed tržno ekonomijo in znanstvenimi inovacijami (čeprav podobne)- razvoj (IKT) je kreativen. Razvoj- nov način proiizvodnje, vpliva (včasih) na spremembo ekonomomije.	Kapitalisti se zavedajo, da lahko z inovacijo uspejo, vendar ni vnaprej znano katera inovacija bo uspešna. Ne zaupam temu, da ima kapitalizem neizogibne in neizbežne mehanizme, ki proizvajajo neke vrst enakost na trgu.
Spremembe v ekonomiji: informacije in znanje sta postala najpomembnejša za produkcijo, nadomeščata ročno delo. Marx: delavski razred bo uničil kapitalizem→ zgodi se ravno obratno. Menjava znanja in informacij v novem kapitalizmu najpomembnejša, hitro delovanje finančnih sistemov (ni dolgo/ srednjeročnih dobičkov- vse gre hitreje). Včasih je bilo pomembno biti velik, danes hiter. Potreba po večji regulaciji, še posebej na globalni ravni- stabilnost. Morali pa bi tudi pričeti razmišljati o globalni civilni družbi in globalnem okviru zakonov ter transnacionalni demokraciji.	3 omejitve kapitalizma: potrošnik; družbena morala, moralna pravila in institucije; vlada. Opazimo lahko potrošniška združenja, ki prisilijo podjetja, da se obnašajo družbeno odgovorno, bolj etični do tega, kako porabiti denar. Tukaj dodaja še delavska združenja- težji pogoji, zahteva po večji produktivnosti, nesigurnost delovnega mesta, odpuščanje delavcev- potreba po močnejših združenjih
Človeški kapital je izredno pomemben pri konkurenčnosti podjetij→ torej obstaja vpliv na ekonomijo.	Nisva se strinjala kako pomembni so nekateri dejavniki sprememb- jaz poudarjam sodoben kapitalizma, ti pa znanost in ekonomijo znanja. Seveda je v kakšnem delu ekn znanje zelo pomembno, ampak ne v vseh. Seveda so produkcijski procesi in materiali z razveojem postali vse boljši- ampak ne morem priti do tvojega zaključka, da so to dejavniki vseh sprememb. Manufaktorni proizvodi se namreč

	izboljšujejo že od industrijske revolucije.
Govoriš, kot da samo kapitalizem prinaša tveganje in nesigurnosti-države so populaciji veliko bolj nevarne kot trgi. Ne moremo tudi reči, da obstaja delavki razred in da je samo transformiran v storitvenega-ročno delo je zelo redko, v primerjavi z preteklostjo. Družbeno in ekn življenje je postalo individualizirano. Poembna je kontrola znanja, podob, znamk.	Danes nimamo več ogromnih tovarn z nešteto delavci, ki so se zduževali v delavske unije in zahtevali svoje pravice. Delavski razred ni izginil (čeprav ni tovarn), preselil se je v storitveni sektor, kjer je bolj razpršen in je organizacija delavskih združenj toliko slabša. Kapitalizem stremi h kontroli ideje, raje kot produkcije, distribucija (razprodaja, intelektualna lastnina) je pomembnejša kot produkcija.
Velika konkurenca- podjetja vedo za korake drugih podjetij zaradi velikega pretoka informacij- skrivnost je težko obdržati: geografska izolacija je nemogoča. Obstaja pa tudi vedno večji pritisk na področju inovativnih idej. Nenehno razmišljanje, kaj sedaj, kako naprej...Razmišljanje ni več usmerjeno na problem produkcije- ne odprem restavracijo, da nudim hrano ampak jo odprem tako, da izumim nek nov način hranjenja in privlačim potrošnike.	Manufaktura se spreminja: Model T Ford (1990)- proizvodnja s pomočjo tekočega traku- najbolj učinkovita v tistem času. Danes pa imamo celo robote- delavci torej še obstajajo

Spreminjanje človeških življenj

Kreativnost v modernem življenju ne povzroča samo stanje na trgu, ampak s pomočjo sprememb, ki jih navadni ljudje sprejemajo v svojem življenju. Najpomembnejša pridobitev globalizacije: sprememba položaja žensk (pojav na trgu delovne sile)- posledica demokracije in združenj žensk. Življenje postalo bolj fluidno- oblikovanje imidža in kariere odvisno od posameznika. Tudi revščina postane problem posameznika!	Revščina je postala neke vrste stanje- ni alternative. Mogoče, če se preseliš v gospodarsko razvitejši del.
Revni niso ravno žrtve! Delavci so bili postopoma podvrženi vedno nižji plači (npr. rudnik- ko si postal starejši, si šel delat na površje- manjša plača). Slab položaj so imeli	Seveda se trudijo- nekateri zelo uspešno, spet drugi pa so podvrženi pogojem revščine in nimajo izhoda. Nekateri se selijo, drugi niamajo niti te možnosti- revščina postane stanje. Pred nasankom nacionalnega trga

tudi ženske: po porodniškem dopustu na nižje delovno mesto.	delovne sile (19. st.) so bili delavci mini kapitalisti- prodajali delono silo, združeni v združenja in postavljali ceno, pogoje.
---	---

Modernizacija deležniškega kapitalizma: lekcija s strani Nemčije

Imajo težave z migracijami in se ne želijo razglasiti za multikulturno družbo, zaradi svojih staromodnih državnih zakonov- imigranti so tujci.	Globalizacija favorizira deležniški kapitalizem- primer Nemčije. Previsoka brezposelnost (mladi in migranti).
Ameriški kapitalizem je bolj odprt, prepusten in reguliran od nemškega kooperativnega kapitalizma. Evropa naj se izogiba ameriškemu kapitalizmu, vendar naj se nauči kaj koristnega od njega!	Premalo služb zaradi slabo razvitega storitvenega sektorja in finančništva. Zaposlenih je malo žensk- doma opravljajo gospodinjska dela. So lastniki velikega deleža ameriških podjetij, kot so: banke, avtomobili, mobiteli, elektronika- razvijajo se zelo hitro.
Morajo razviti bolj učinkovit zakonski okvir glede kooperativne odgovornosti- tako nacionalna kot internacionalna raven. Plače povezati z produktivnostjo in zmanjšato ogromne raliče v plačah. Veliko delavcev je lastnikov deleža podjetja- želijo obdržati ljudi v podjetju, vlagati v njih in si zagotoviti njihovo naklonjenost	Reforma v Nemčiji je nujna. Kmalu lahko pričnejo napadati podjetja: sovražni prevzem in pričnejo diktirati poti razvoja.
Visoko izobražen je seveda veliko bolj mobilni in si lažje poišče zaposlitev.	Če delavca odpušča mu moraš dobro plačati- uničiš mu kariero – zagotovi jim varnost, dokler si ne poiščejo nove zaposlitve.

Finančni trgi in vladanje globalne ekonomije

Nagnjenost vlade k nadzoru globalne ekonomije- norme	Trgi so pomembni pri izenačevanju priložnosti za podjetja. Problem: vzosto in izsto denarja pri državi sta zelo prosta (Azija). Kljub temu so finančni tri zelo stabilni (nižanje/ višanje cen) in preživijo marsikatero krizo (Azija in Rusija)- hitro si opomoreta. Izboljšuje svoj polžaj tudi S Koreja (izvozi).
--	--

5. *Razvoj kot svoboda: SEN*

- Bertrand Russell odgovori na vprašanje, kaj bo naredil, če bo po smrti srečal boga, vprašal ga bom, zakaj je o svojem obstoju podal tako malo dokazov.
- Ljudje smo reflektivna bitja in imamo zato zmožnost opazovanja življenja drugih

Medsebojna odvisnost med svobodo in odgovornostjo

- Ali bi morala iti oseba sama odgovorna za vse kar se ji zgodi? Nekateri trdijo da je samoodgovornost moralno vprašljiva, prav tako pa malodušna do oblikovanja individualnih zaslug, spodbud in samospoštovanja. Delitev odgovornosti pada breme skrbeti za svoje dobro, na pleča druge osebe, lahko vodi do izgube nekaj pomembnih stvari: pomanjkanje motivacije in samointerese s strani podrejene osebe. Vsaka skrb za drugo osebo odstani osebo odgovornost te osebe → posledice lahko uničujoče-nadomestek za lastno odgovornost ne obstaja. Svoboda, ki jo imamo, da lahko uživamo v samoodgovornosti je odvisna od osebnih, družbenih in okoliških okoliščin.
- Odgovornost zahteva svobodo! Brez svobode (da kaj narediš), oseba ne more biti odgovorna za svoja dejanja. Imeti svobodo, da nekaj storiš, pomeni, da se mora oseba odločiti ali bo to naredila ali ne- vključuje individualno odgovornost.
- Boj za svobodo ne sme potekati samo nanivoju države, vključene morajo biti tudi drge institucije: politične, družbene, skupnostne, nedržavne...

Pravičnost (zakonitost), svoboda in odgovornost

- danes se soočamo z vprašanjem o sprejemljivi obliki družbe in razumevanju/ oblikovanju pravičnosti. Potrebno je oceniti družbene dosežke in neuspehe. Prvo kar nam mora biti omogočeno je to, da živimo življenje, kot g asami želimo (ga cenimo)- dejavnik, ki na to vpliva je GNP, tehnološki razvoj, industrializacija. Drugo: možnost sistema, da se prilagodi različnim možnostim (priložnosti in dejansko izvajanje svobode).
- Lahko pride do konflikta: neenakopravnost pri količini svobode ali pa preveč svobode pri neupoštevanju neenakosti
- Zakonitost: ne moremo imeti čiste teorije o pravičnosti, ki bi ovekovečila vse možnosti → mora ostati prostor, da se o vsakem problemu demokratično odloča → relativno uteževanje je bolj primerno za pravično družbo
- Ideje o pravičnosti se ustvarjajo na primeri nepravičnosti in ne na vnaprej določenem pravičnem, okvirjenem delovanju v smilu pravičnosti
- Nepravičnost je lahko odvisna od odprtega diskurza . Ekstremne neenakosti (rasa, spol, razred) so večkrat deležene razumevanja- ni pač nobene druge alternative. Glede na to, da ima javni diskurz civilne pravice in je deležen politične svobode- ustvarja družbene vrednote. Svoboda, da lahko posameznik sodeluje in kritično vrednoti določene segmente družbe in dovoljevanje oblikovanja vrednot- najpomembnejša svoboda za obstoj družbe
- Kaj pa pravice ranljivih ljudi? Država bi morala biti dovzetna pri preprečevanju lakote tega segmenta družbe. Svoboda pomeni svobodno obnašanje kot državljan, ki je pomemben in katerega glas je tudi pomemben, raje kot življenje na nivoju (obleka, stanovanje).
- Odgovorni odrasli morajo imeti pod nadzorom svoje dobro, delovati v tem smislu- odločiti se morajo, kako uporabiti svoje zmožnosti, v odvisnosti od narave dogovorov znotraj družbe, ki so lahko ključni za svobodo posameznika tukaj odgovorni država in družba). Odgovornost družbe je v tem npr. da lahko posameznik prosto zamenja

delovno mesto, da so zakoni na področju ekonomije urejeni tako, da lahko podjetje ponudi čim več delovnih mest. Odgovornost posameznika pa je v tem, da izkoristi priložnosti in sposobnosti ter se odloči in prenaša posledice odločitve

Kaj svoboda omogoča?

- **Aristotel:** bogastvo ni tisto dobro kar mi iščemo- redkokdaj je uporabno in ponavadi za dobro nekoga drugega
- Prepričanje, da je povečanje svobode ključno za ekonomske in družbene spremembe, ni povsem novo. Veliko ekonomistov poudarja pomembnost svobode- vpliv na razvoj
- **Peter Bauer:** povečanje svobode pomeni večje število alternativ, ki so posameznikom dane na izbiro
- **Lewis:** razvoj se večja, prav tako pa možnost izbire. Osredotočil se je na rast BDP-ja- večji kot je, večjo kontrolo ima lahko človek nad okolico, več svobode ima → na izbiro vpliva še veliko drugih stvari

Ali obstaja povezava/ razlika?

- -med razvojno analizo (Lewis) ,ki se osredotoča na velikost outputa/ oseba (GNP) in povečanjem človeške svobode. To dvoje naj bi bilo povezano- zakaj imamo potem 2 pristopa k razvoju?
- Do razlike pride zaradi 2 razlogov, ki sta povezana z videzom postopka in priložnostjo postopka za svobodo. Prvič, ker svoboda zajema tako proces odločitve kot priložnosti za doseg željenega, področje našega interesa ne more biti omejeno z izidi, rezultati (outcome) v obliki romoviranja visokih rezultatov ali visokih vložkov ali generalizacije potrošnje- kar zadeva torej koncept ekonomske rasti. Tovrstni procesi, kot je politična participacija ali družbena izbira ne morejo biti povezani kot dejavniki razvoja, ampak morajo biti razumljeni kot osnovni del rezultata razvoja.
- Druga razlika med razvojem kot svobodo in bolj navadnim pogledom na razvoj je zadeva nasprotje glede priložnosti, raje kot obliko procesa- raziskovati moramo politični, družbeni in ekonomski proces → da izvemo, do katere mere imajo ljudje sloh možnosti, da nekaj dosežejo
- Empirične raziskave- ljudje se trudijo doseči: svobodo do dolgega življenja, svobodo, da se pobežejo izogibni bolezni, da imajo službo vredno njihovega truda, da živijo v mirni družbi brez kriminala. To so vrednote, ki niso povezane z ekonomijo
- Hayek: kako pomembna nam je svoboda, da lahko počnemo kar želimo, ni povezano s tem ali si mi ali pa druga večina želimo izkoristiti te možnosti- ni res?! Imel pa je prav, ko je razlikoval med svobodo po izpljanju določene stvari (ko pač nekaj dejansko želimo uporabiti, storiti) in našim občutkom, kako svobodni sploh smo (da se lahko svobodno odločamo- ne glede na to, ali bomo to kdaj uporabili ali ne).
- Procesni del svobode bi moral upoštevati priložnostni del (le tega pa v povezavi z instinktom o svobodi, tako kot z možnostjo izpljevanja)

Človeški kapital in človeške zmožnosti

- Skozi izobrazbo in učenje spretnosti lahko postane posameznik skozi čas bolj produktiven, kar bo bistveno pripomoglo k porasti ekonomije
- Literatura o človeškem kapitalu se osredotoča na možnost človeka, da izboljša produktivnost. Vidik človeške sposobnosti pa se nanaša na svobodno možnost človeka, da živi tako kot sam želi in sprejema odločitve. Obe sta torej povezani s človekom in pa njegovimi sposobnostmi

- Če poznamo osebnostne značilnosti nekoga, njegovo socialno in ekonomsko okolje, ima ta oseba možnost da naredi nekatere stvari, katere samo ceni- zakaj nekaj ceni? → razlog je lahko v tem, da to direktno vpliva na to osebo (njeno zdravje) ali pa indirektno (nadaljna produkcija, zapovedovanj etržnih cen)
- Človeške vrednote so lahko zaposlene kot kapital v produkciji. Npr. če skozi izobrazbo nek posameznik postane strokovnjak za blagovno proizvodnjo, potem to pomeni povečanje človeškega kapitala- to je dodana vrednost k produkciji parv tako pa se le tej osebi izobrazba pozna na zaslužku. Klub temu, če bi bil dohodek enako velik (z nižje izobraženimi) ima oseba kar nekaj koristi z izobrazbo: branje, komuniciranje, utemeljevanje, lahko se boljše odloča, drugi jo jemljejo resneje (zunaj produkcije).
- V analizi določenost produkcijskih možnosti je Smith poudaril vlogo izobrazbe, delitve dela, učenje ob delu in razvijanje sposobnosti. Ko se rodimo smo vsi enaki, do 6 let ni razlike med filozofom in klošarjem- naš nadaljni razvoj ni tako zelo odvisen od narave, ampak navad, običajev in izobrazbe
- Ekonomska blaginja pripomore k temu, da imajo ljudje večje priložnosti, da živijo polnejše življenje, se višje izobrazijo, dostopajo do učinkovitega zdravstvenega sistema in razne druge svobode → razvoj! Človeški kapital se tukaj osredotoča samo na del ugodnosti
- Čeprav je človeški kapital zelo pomemben, moramo imeti širši pogled na človeka. Prav tako pa se ne moremo osredotočati samo na ekonomske spremembe ampak na širše, družbene (npr. izobrazba ženske lahko zmanjša spolno neenakost, lahko zmanjša rodnost, prav tako pa smrt otroka). Izobrazba lahko dvigne nico celotne družbe
- Vloga človeških zmožnosti: povečanje blaginje in svobode (direktna), vpliv na družbene spremembe (indirektna) in vpliv na ekonomsko produkcijo (indirektna)

6. *A.R. Hochschild: THE COMERCIALIZATION OF INTIMATE LIFE: EMOTIONAL GEOGRAPHY AND THE FLIGHT PLAN OF CAPITALISM*

- Amerika se je v tadjem času razdelila na večino, ki dela zelo veliko ur in pa manjšino, ki ne dela skoraj nič- članek se osredotoča na pomanjkanje prostega časa pri teh ljudeh
- Raziskava **Amerco**, sredina leta 1990- družinsko življenje postaja kot delovno mesto, delovno mesto postaja dom
- 3 faktorji, ki vplivajo na pospešitev področja družine in zaposlitve v ZDA: naraščajoče število poročenih žensk, mater na delovnem mestu (ne samo doma), delavci delajo veliko več ur, kot njihovi predniki in pomanjkanje fleksibilnosti ameriškega dela. Veliko staršev je sedaj zaposleni (ostajajo dolgo na delovnem mestu)- časovna vez (stiska)
- **3 rešitve, ki bi lahko rešijo časovno stisko:**
 - hladna ("cool") moderna: ta pospešitev je postala moderna. Časa je premalo (kariera)- veliko knjig o tem, kako lahko uspešna mati usklajuje vse hkrati in kako se izogniti občutku krivde (premalo časa z otroci).
 - tradicionalna (ženske naj se vrnejo nazaj domov- gospodinje) /kvazi-tradicionalna: verjamejo, da je prišlo do problema, ampak zanikajo dejstvo, da si mnogo žensk resnično želi biti zaposlenih, so primorane služiti denar. Poudarjajo razlike med spoloma (neenakost): moški so za v službo, ženske za kuhinjo
 - topla moderna: pospešitev je problem, je pa tudi veliko pozitivnega. Predlagajo skrajšan delovni čas in podjetniške politike, ki bodo prijazne družini.
- **Družini prijazne reforme:**
 - Fleksibilen delovni čas: definirano koliko ur na teden (npr. 40), koliko in kdaj pa se lahko oseba sama odloči
 - Fleksibilen kraj: delo doma
 - Polovični delovni čas
 - Delitev dela: 2 osebi si delita eno delovno mesto
 - Zgoščen delovnik: 10 ur dnevni- 3 dni prosto ali 3 dni 12 ur in 4 dni prosto
 - Plačan porodniški dopust
 - Prednost družinskim »obveznostim«, nadure
- Težnja k temu, da bi se delovnik skrajšal, je v Ameriki izginila. Na srečo obstajajo podjetja, ki ponujajo zaposlenim posebne delovne urnike- prijazna družini. Slaba novice pa je, da mora delavec, v primeru da želi skrajšan/ prilagojen delavnik, za dovoljenje prositi svojega nadrejenega. To pa prav tako ne velja za nizko kvalificirane delavce, ki o pogojih dela podpišejo strogo pogodbo. Znajdejo se približno pred tako odločitvijo: prilagodljiv delavnik, vendar nevarnost izgube delovnega mesta- nesigurnost.
- V raziskavi so se vsi strinjali, da je delovno mesto intenzivno- zakaj si potem delavci ne prizadevajo pridobiti več prostega časa? Ali si ne morejo privoščiti, da bi zaslužili manj?

- 1980: nekatera največja ameriška podjetja odpustijo mnogo delavcev. V Amercu tega ne storijo menedgerjem in pisarniškim delavcem. Po pogodbi pa je bilo delavcem zagotovljeno, da bo pri odpuščanju edini dejavnik starost: koliko ur je do sedaj zaposleni oddelal v podjetju. Deloholizem se tako nadaljuje...
- Mogoče se za vse krivi menegerji, ki naj bi ustvarjali družini prijazno podjetje, dejansko pa so ga sabotirali. Podjetje je sicer dovoljevalo prilagoditve (delovni čas) ampak je bilo za dovoljenje potrebno dobiti soglasje nadrejenega. Tega ni! Nekateri si celo vzamejo bolniško ali dopust, raje kot da prosijo za porodniško (očetje). Mnogo žensk, menegerk pa se s porodniške vrača na skoraj spolni delovni čas, že po 6 tednih plačane porodniške
- Povečanje delovnih ur se je počasi pričenjalo z letom 1990- na vprašanje delavcev, zakaj, je bil odgovori: zmanjšanje stroškov

Pomanjkanje upornišva

- delo postaja ritualizirano in posvečeno, še posebej za cenjene delavce, medtem ko postaja družina nekoliko manj
- Giddens: da bi prišlo do sprememb, se morajo irčeti spreminjati način delovanja ljudi, tudi mišljenja. Sprememba v strukturi zahteva spremembo kulture čustev (skupek ritualov, prepričanj o določenih čustvih in pravila, ki varujejo čustva)
- Družine imajo t.i. sveto jedro- osebne, privatne navade, ki se s časoma spreminjajo. Nekaterim družinam je zelo pomembna seksualnost in komunikacija med partnerjema (masaže, spolnost..), drugim pa starševske vezi (crklanje pred spanjem z otroci, kopaje, skupni obroki, pogovori z otroci). Kontroliranje prostega časa: ugasneš telefon, računalnik med večerjo.
- Spremenilo se je tisto, k čemer so posamezniki predani. Gillis: pred kratkim družina postane privatna sfera, ustaljeni življenjski vzorec, ločen od skupnosti. Današnji čas pa celo še bolj privatizira družino- kmalu se bodo morali odpovedati tudi dobrim sosedskim odnosom
- Tako družina (soseska, šola, cerkev) kot služba (pubi, lokali, restavracije, konferenčne dvorane, hoteli sta povezani z podpiralnimi mehanizmi→ porast: »New company town« (Useem)- vse kar želiš lahko dobiš na delovnem mestu. Družine se več ne obiskujejo med seboj- srečanje poteka na javnih krajih, interesnih skupinah... Kulturni ščit, ki obdaja delo je vse močnejši, medtem, ko družinski ščit slabi.
- Velikokrat slišimo: »Cenim družino bolj kot vse na svetu«, avtorice je predvidevala, da si bodo starši želeli delati manj ur, biti več doma z otroci. Pričakovala je, da bo dom kraj, kjer se bodo lahko posamezniki sproščali, občutili čustveno varnost in da se bodo znotraj družine počutili cenjene za to kar so.
- Ena izmed intervjuank. Dom ni prostor za sproščanje, je skoraj delovno mesto. Spočijem pa se, ko grem v službo (tovarna). Skušam delati čim več nadur- dalj časa, ko sem od doma, boljše se počutim, srečnejša sem. Veliko delavcev se je v službi počutilo cenjene za svoje delo, česar doma niso bili deležni
- **Avtorica opazi 3 faktorje, ki slabšajo položav družine v primerjavi z delom:**
 - trendi družin= ogromno ločitev matere, ki delajo dve izmeni- možje pa jim niso pripravljene pomagati pri hišnih opravilih
 - trendi delovnega mesta= podjetja ustvarjajo do delavca prijazno okolje, organizacija različnih zabav in podeljevanje nagrad najboljšim- se ga bolj z veseljem udeležujejo, kot rojstnega dneva doma, vzpostavitev prijateljstev, podaljšan delovni čas in pa vključitev žensk na delovno mesto- priložnosti za številne romance

- rastoča komercializacija, ki ponotranja oba omenjena trenda= kapitalizem je najmočnejša ekonomska sila in ima močan vpliv na vse segmente življenja- tudi kulturo. Močna sila, ki pod pretvezo potrošnje vleče starše stran od svojih otrok na delovna mesta. Nenehno smo izpostavljeni pritiskom- bombardirani z različnimi oglasi, kinam vcepijo željo, da potrbujemo več stvari (to dobimo z denarjem, ki ga zaslužimo na delovnem mestu, več dela- več denarja- več potrošnje). To da smo zdoma skoraj celi dan, opravičimo z materianimi darili, za kar potrebujemo denar- materializirana ljubezen (začarani krog).

Za nekatere postaja delo kot družina in družina kot delo, obstaja 5 modelov:

1. tradicionalni model (vrh, vodilni razred- delo za moške, dom za ženske ali pa polovični delovni čas),
 2. nebeški model (delo je krut svet, družina pa pomeni nebesa- modri ovratniki),
 3. delo kot dom/ dom kot delo (oba imata kariero in profesionalni službi),
 4. dvojno negativen model (nesrečni tako na delovnem mestu kot znotraj družine, osrečuje jih pitje s prijatelji),
 5. čudežen model (ravnovesje med domom in družino, oba zaposlena)
- pojavljanje podjetij, ki se zelo trudijo doseči 2 cilja: skušati obdržati dobrea delavca (težko jih je sploh dobiti) in obdržati ga nadelnovnem mestu čim več ur/ dan. Kako to storiti→ rešiš njihov največji problem: neravnovesje med družino in delovnim mestom→ na delovno mesto ti bomo prinesli vse, ti samo delaj
 - na vrhu (izobraženi delavci) se podjetje zelo trudi delavca obdržati (poskrbijo, da se zabava, da je delo izzivalno, da je srečen, ne pogaša stvari), na dnu, niti ne
 - delo je pomemben del človeških življenj- občutek, da smo živi

7. *Hutton: CHINA AND THE WEST IN THE 21st CENTURY*

- Nobeno nekvalificirano ali srednje kvalificirano delovno mesto v svetu ni več varno, če je izpostavljeno mednarodni konkurenci. Evropska predanost k blaginji ne more biti več uresničljiva- visoki davki namreč vplivajo na odstanitev delavcev in proizvajalcev z globalnega trga- raje naj se osredotočijo na izobrazbo in urjenje
- Kitajska- novi izziv ji predstavlja tekmovanje z zahodom: zelo revni, nizko izobraženi kmetje so komaj primerljivi z izobreženimi zahodnjaki. Prav tako pa se Z odpirajo številne nove tržne niše, katere lahko uspešno zapolnijo
- Susan Berger (raziskava): Kitajski delavci zaslužijo 4% ameriške plače. Američani, Japonci, Nemci, Britanci so visoko produktivni- lahko še vedno tekmujejo s slabo plačanimi Azijci
- Strategije minimizacije stroškov so po Bergerjevi kratkoročne in neuspešne- boljša izbira so mešane strategije- podjetje je bolj dovzetno za spremembe
- Proizvodni procesi se se zelo skrajšali- 1990 je trajalo kar 6 let od oblikovanja koncepta avtomobila do proizvodnje.
- Podjetja, ki imajo svoje tovarne raztresene po svetu, delujejo po principu poceni delovne sile in milejših okoljevarstvenih predpisov- lahko jih premegajo domača podjetja, ki lahko bolje raziščejo trg in želje potrošnikov. Primeri (Toshiba na japonskem) kažejo, da je primerneje oblikovati zavezništva med podjetji, kot iskati poceni delovno silo. Globalna integracija na področju menjave pa ostaja še vedno nerazvita. Globalizacija prav tako nima vpliva oz. ne slabša države blaginje- socialni transferji še vedno visoki (pomoč revnim,..)- dejansko ne vpliva na ekonomsko rast država in ne bo izrinjena z globalizacijo.
- Dokazi celo kažejo, da je visoka stopnja sociale dobra za ekonomsko rast (Lindert):
 - loči socialno potrošnjo od vladne in testira stopnjo te potrošnje v povezanosti z gospodarsko rastjo (ni negativne korelacije, kritiki pravijo, da je- analizirajo skupo potrošnjo, ne ločene),
 - države z razvirim socialnim sistemom so našle način, kako zmanjšati razlike v neenakomerni porazdelitvi bogastva. Države (Nordijske) ne financirajo socialne pomoči z večanjem davkov na dobiček ali kapital, ampak iz splošnih davkov, socialnega zavarovanja in davkov na plačo. Pazijo, da je sistem še vedno racionalen- spodbuda brezposelnih, da si iščejo službo, podaljševanje let za upokojitev sorazmerno s podaljševanjem pričakovane življenjske dobe.
 - Socialna spodbuja potrošništvo med revnimi. Nordijske države imajo velik delež socialne pomoči in posledično visoko stopnjo zaposlitve, izobrazbe in spretnosti
 - Dati priložnost tudi navadnim ljudem, da razvijejo svoje sposobnosti- razsvetljuje vrednote- če jih bomo ponotranjili, se nam ni potrebno bati Kitajske

Ni razloga za strah- imamo ekonomijo znanja

- Obdržati moramo odprte trge, ekonomija znanja nam zagotavlja visoke BDP- je (kmetijstvo in manufaktura zelo upadala)
- Zahodne ekonomije se povzpenjajo visoko nad osnovne človeške potrebe, ki se ne zadovoljijo z osnovnimi dobrinami ampak izbranimi
- Shoshana Zuboff in James Maxmin= nove geografija zahtev- s potrošništvom se danes dosega psihološko zadovoljstvo, materialne potrebe (zadovoljitev teh) niso dovolj za

srečo. Pri zadovoljevanju potreb želijo imeti prvo in zadnjo besedo, samo okolje pa naj bo neke vrste svetišče- doseganje psihološkega zadovoljstva

- Ronald Inglehart: ekonomska rast in psihološka varnost sta osvobodili bogate družbe od pojma nunist, vzpostavijo se post- materialne vrednote (ni zaupanja v politično, religijsko, znanstveno avtoriteto → prinašajo množice, ki si želijo participacije in samo dokazovanja). Od vprašanja o obstoju smo prešli na vprašanje o pomenu življenja.
- Ekonomije znanja: odgovor na dejstvo, da postaja znanje vedno bolj pomembno → trdo (specifične znanosti, tehnologije in spretnosti, ki so vložene v določen proizvod/ storitev) in mehko (gre za manj otipljive inpute v produkciji: vodstvo, komunikacija, čustvena inteligenca, družbeni kapital) → kombinacija in interakcija= EZ
- Pomembna postaja izmenjava informacij → tihe interakcije med zaposlenimi, reševanje problemov
- Strah pred izgubo službe in vedno večja neenakost v Ameriki skrbita za to, da imajo največji delež zaposlenih
- VB: izvoz izdelkov, kjer je potrebno veliko znanja se je v letih 1995- 2005 kar potrojil, ima zelo dobre univerze → lahko razvije svoj razsvetljenski sistem
- Strah pred tem, da bo zaradi pomanjkanja znanja tretji svet še bolj zaostajal- postali bodo kolonije bogatih držav
- Manj razvite države: Mahika in Tajska: nimajo niti slabo plačane delovne sile (kot Kitajska), niti dovolj razvite infrastrukture, da pričnejo graditi ekonomijo znanja (šole, univerze) → ujeti so, BDP stagnira

Kitajska

- izvoz (s strani tujih podjetij)! In velike investicije s strani njihovih bank
- Američani že povedali, da Kitajski ne bodo dovolili kupiti pomembnejših podjetij, prav tako pa se lahko Amerika odloči in zapre trg Kitajskim izdelkom- menjalna vojna- kaj pa globalizacija v tem primeru?
- Kitajski boom, leta 2007, postavili 11,9 % rast (podrli 10- letni rekord) → razvoj se ne bo mogel dolgo nadaljevati v tej smeri (banke posojajo/ investirajo ogromno denarja v podjetja države), nisi si ga ne bodo mogli več sponoditi- ujeta je v veliko dilemo. Pot razvoja je sicer zelo uspešna, vendar se ne more dolgo nadaljevati, ker lahko pride do bančne krize ali pa krite pre- investiranosti → v tem primeru bo sledila politična kriza
- Uravnoteženje rasti Kitajske, v smislu normaliziranja investicij in potrošnje, skupaj z večjo participacijo v ekonomiji znanja, zahtevazgraditev institucionalne strukture: sistema blaginje, lastniških pravic- kar pa je nemogoče, če želi še vedno ostati enostranskarska komunistična ureditev. Nasledni korak pa bi bil: podati delničarjem lastniške pravice in končna privatizacija podjetij.
- Kitajska komunistična stranka dopušča, da se vključi še katera druga, vendar pod pogojem ,da preseže ekonomski razvoj dosedanje stranke: to je možno le z odprtostjo trga in pa globalizacijo. Zdi se da je sedanja vlada nezmožna storiti dober korak k primernem razvoju.
- Velike neenakosti, ki se še večajo- strah predstavlja upor kmetov ali pa meščanov- zahtevajo tudi svoje funkcionarja med volitvami, tako kot je dovoljeno kmetom. Le tako bi se lahko zmanjšale korupcije. Obstaja pa tudi strah pred demokratični gibani- če kaj takega izbruhne v kakšnem mestu, upora ne bo lahko ustaviti. Peta generacija komunističnih voditeljev v SZ je potem končno spoznala, da je sistem neučinkovit, nekateri menijo, da se bo po OI (Beijing 2008) peta generacija tudi tukaj odločila za takšno pot- kapitalizem

- Zelo podrobno je potrebno paziti na srednji razred, katerega podpora je odločilna za nadaljni ekonomski uspeh. Problemi so zelo veliki in ko bodo nekoč izbruhnili bo edini način, zadržati prebivalstvo, možen samo z avtoritarno družbo ali vojsko in prisilo. Zahod nikakor ne sme izolirati Kitajske- njen razvoj bo propadel za vedno, prav tako pa bo to velika izguba za ZDA: vlagajo denar, interes Z je torej pomagati Kitajski

Ekonomska ladja tepcev

- ZDA in VB sta veliko pridobili z globalizacijo. Od konca 2.w.w. je ameriška vlada pametno konstruirala internacionalni sistem pravil in procesov- enak za vse države, ki v tem sodelujejo (nižje tarife, zavarovane tuje investicije, svobodno gibanje kapitala → svetovna ekonomska rast že od 1990)- Kitajska kmalu spozna, da se je modro vključiti v ta sistem. Sistem je podvelikim pritiskom: na eni strani nevzdržni Kitajski prihranki, po drugi strani pa zelo, zelo nizki Ameriški prihranki
- Zakaj v Ameriki takšno mišljenje (ne varčevati)- način življenja, da si kupijo, zgotovijo tisto kar želijo takoj- problematično- Azija in Kitajska vlagajo, omogočajo Ameriške kredite (Amerika je žrtev visokega varčevanja Azijcev)
- Posledica velikih dolgov Amerike: zaslužijo 3x več prihodka od svojih investicij v tujih državah, Azija in Kitajska kupujeta dolarje- Amerika dobi denar → zaenkrat sta obe strani zmagovalki. Ampak izvoz Kitajske ne more kar naprej rasti- to je ogromen problem tudi za ZDA. Če bodo namreč še nadaljevali s posojili, bodo njihovi tuji dolgovi za kar 150% presegali njihov GDP- Kitajci in Arabci bi imeli torej v lasti več kot pol Amerike. Pra tako pa Amerika ne ponuja ne vem kakšnih obresti, da bodo tujci še vedno pripravljeni vlagati svoj denar. Japonske in Kitajske centralne banke so glavni vir posjil za ameriko, to pa delajo za to, da na njihovem trgu promovirajo svoje izdelke
- Sredina 1980 se američani že zavedajo dejstva, da tovrstna neravnovesja niso dobra za gospodarstvo- ni jim mar- lahko rečemo, da testirajo, koliko neravnovesja lahko sistem še vzdrži → na slabšem bodo tako ali tako tujci
- Naj gre za izpušne pline ali druge okoljevarstvene težave- Amerika gleda samo nasedaj pa se takšnega vedenja uči ostali svet

8. *Victor Nee: POLITIZED CAPITALISM IN CHINA*

- **Socializem:** redistributivna ekonomija, kar pomeni, da so dobrine in storitve razdeljene s pomočjo centralizirane direktive in v netržnih pogojih
- **Tržna družba:** decentralizirana tržna menjava služi kot glavni mehanizem alokacije (razdelitve) dobrin in storitev
- **S pomočjo nove institucionalne ekonomije in ekonomske sociologije avtor preiskuje organizacijsko dinamično Kitajsko industrijsko ekonomijo:** privatna podjetja, v lastni države

Douglass North:

- Teorija institucionalnih sprememb predvideva, da se organizirani akterji zlahka odzivajo na spremembe relativnih cen. Država ima osrednjo vlogo, vendar je omejena z dohodkom (prihodkom), da bi povečala konkurenčnost z drugimi državami in političnimi nasprotniki- namen je vzpostavitev lastniških pravic.
- Mehanizmi institucionalnih sprememb (teorija spremembe relativnih cen): sprememba cen produkcijskih faktorjev (delo), cen informacij (internet), v tehnologiji
- 2 skupka nepričakovanih mehanizmov: sam trg (spremembe relativnih cen) in država. S pomočjo pravil in regulacije država nadzoruje konkurenco, kot maksimizator pa skuša zmanjšati stroške opravljanja (povečanje, zmanjšanje davkov)
- Prvi institucionalni ekonomist, ki je poudaril vlogo neformalnih norm, običajev, pogodb (dogovorov)- formalne in neformalne omejitve vplivajo na ekonomsko aktivnost
- Williamson se tudi zaveda, da se ekonomija sooča s težavami, ker ne razume moči vpliva omrežij in norm na ekonomsko akcijo. Neformalna omrežja in norme lahko v kombinaciji z formalnimi pravili ovirajo ekonomsko akcijo- prav tako pa podpirajo rast nove industrije in sicer tako, da oblikujejo okvir zaupanja in kolektivne akcije
- Ekonomska sociologija: kako se (ne)formalni institucionalni elementi združijo in srečujejo v institucionalnem okolju
- ko se zgodi velika sprememba, se ljudje ne privadijo kar takoj na novi sistem, ampak še vedno delujejo po običajih in navadah
- o se organizacija stare, se srečuje z vse večjimi notranjimi pritiski. Starejše organizacije razvijejo neke vrste navezanost na ustaljena pravila. V nasprotju pa imajo novejša podjetja nizko stopnjo reproduktivnosti- več možnosti za neuspeh. So pa veliko bolj prilagodljive, v primeru različnih sprememb

Spremembe na Kitajskem

- kar naenkrat postanejo poceni Kitajski delavci na voljo globalnem trgu- globalni trgi in investicije postanejo naklonjeni → Kitajska država prične uvajati številna pravila → državni kapitalizem
- 1980 se ekonomija oddalji od netržnih mehanizmov za koordinacijo ekonomskih aktivnosti. Oddaljitev od centralnega planiranja pomeni zapuščenje redistribucijskih mehanizmov, kontroliranih s strani države- čeprav država še vedno kontrolira cene pomembnih kmetijskih in industrijskih proizvodov. Zgodnja leta 1990 pa pomenijo zmanjšanje državne regulacije (ni več dominantni mehanizem- cene)
- Ko Kitajska odpre svoj trg, je kmalu deležena številnih investicij s strani tujcev, vanjo se selijo ogromna manufakturna podjetja- poceni delovna sila → kitajska prične uživati

najhitrejšo gospodarsko rast. Podjetja kmalu ne morejo biti več odvisna samo od države (vlaganji v podjetja), prav tako pa sama konkurenca ni več omejena na lokalne trge, postane globalna → stara pravila in državna podjetja kmalu ne morejo več biti dovolj konkurenčna

Institucionalni temelj državnega kapitalizma

- spreminjanje relativnih cen (kar povzroča trg) opomni državo, da je potrebno nekaj spremeniti → novi dogovori (delitev dobička) odprejo novo pot- neke vrste privatizacija. V želji po rešitvi problema, Kitajska vlada leta 1990 predstavi kar nekaj institucionalnih inovacij s ciljem preoblikovanja strukture državnega lastništva podjetij. Osrednja zakonodaja: Zakon o podjetju = formalna pravila modernega sistema podjetja, ki bi omogočila državnim podjetjem, da lažje sledijo hitro spreminjajoči se tržni ekonomiji- preoblikovanje v kapitalistična podjetja, katerih cilj je max dobiček
- državna podjetja tako spremenijo svoj status v podjetje z omejeno odgovornostjo ali združeno- deničarsko podjetje. Zakon določa pravice delničarjev in upnikov (kreditni). Podobno kot na Z, ima podjetje pravice legalne osebe, kar zadeva lastnine, medtem ko pa je odgovornost omejena s kapitalom, ki ga vsak delničar vložil v podjetje
- pravice podjetja (delničarjev) so sedaj ločene od pravic države: podjetje je samo odgovorno za višino dobička ali izgube- država se ne bo umešavala v management podjetja
- zakon zahteva, da ima podjetje ločen management od sveta direktorjev prav tako pa mora spoštovati pravice delničarjev
- po 17. členu ima Komunistična partija pravico da izvrši svoje aktivnosti znotraj podjetja
- Zakon ima kar 221 členov, ki natančno definirajo to kooperativno vladanje. Koliko mora biti najmanj delničarjev, da se podjetje z omejeno odgovornostjo ali združeno- delničarsko, sploh ustanovi, njihove pravice, zakaj se morajo srečevati (sestanki), pogostost le teh, količina začetnega kapitala, ime podjetja, organizacijska struktura in plan podjetja. Predsednik sveta direktorjev je glavni predstavnik podjetja- svet lahko odpušča management. Zaposlenim v vladi je prepovedano delati v podjetju (direktor, manager). Zakon pa tudi določa način porabe dobička podjetja- prepoveduje brezglavo zapravljanje
- Država je bila torej primorana nekoliko preoblikovati strukturo lastniških pravic podjetij, da je lahko neuspešna državna podjetja spreoblikovala v dobičkonosna → državi je obdržala lastniške pravice!
- North- težave pri njegovi teoriji → odgovor podjetij in zaposlenih na spremembo zakona ni ravnost tako karšnega predpostavlja njegova teorija- boljši odgovor posreduje ekonomska sociologija
- V resnici na začetku ni bilo ravno tako, tudi svet direktorjev ni imel take avtoritete nad managementom, kot je bilo pričakovano
- Raziskava (2000): formalna pravila in procedure, ki jih narekuje pravo podjetja je dejansko oblikovalo neke vrste kooperativno vodenje in odločanje. Sklicani so bili sestanki za delničarje in sprejemalo se je nova pravila. Svet direktorjev je postal organizacijsko pomemben (odpuščanje/ zaposlovanje menegerjev, sklicevanje sestankov z delničarji, formiranje strateških planov. Največ moči in odločitev sprejmejo direktorji, potem menegerji, delničarji, svet nadzornikov in na koncu veja komunistične partije
- Ob sprejetju zakona so bile ustanovljene posebne državne agencije- nadzorovale finančne račune državnih podjetij

- Nasprotno norme: management porablja denar za zgraditev hiše delavcu ali kako drugo pomoč- ni produktivno za podjetje, je pa duh organizacije, ki je ostal iz časa, ko so bila podjetja še državna. Voditelji stran si želijo delovati v takem smislu, da obdržijo delavce v podjetju, da jim le ti zaupajo in da se potem lahko v kriznih časih obrnejo na njihovo pomoč. Prav tako pa jim je še vedno ostalo v navadi neodpuščati delavce, čeprav je recimo podjetje v krizi- zaposlitev za celo življenje (norma). Prav tako pa pozen prihod na delovno mesto, dolg odmor za malico
- North: razloži vlogo države pri institucionalnih spremembah- šibka točka → skuša razložiti organizacijsko dinamiko ob institucionalnih spremembah samo s pomočjo ekonomske teorije. Ne zaveda se, da imajo identitete, navade, skupinska dinamika že ponotranjeno neko vedenje in so zato posamezniki za spremembe težko dojemljivi (potrebujejo čas)- ES